

HALİD MUHAMMED HALİD

İLK İSLÂM SÜVARİSİ

YERYÜZÜ YILDIZLARI
"Seçkin Sahâbenin Hayatı"

WEB DÜZEN

ÖZGÜR EL ERDİŞİ

پریمیائی

Facebook // ücretsiz İslami e kitap indir

GİRİŞ

Akide ve iman dünyasında ortaya çıkmış olan, tarihin haber verdiği şerefli bir topluluğun haberleri ne uydurulmuş bir olaylar manzumesidir, ne de olur olmaz söylenmiş sözlerdir.

Bütün bir tarih, güvenilirlikte, doğrulukta ve hakikati araştırmada İslâm tarihi ve kahramanlarının şahit olduğu böylesi bir zaman dilimine şahit olmamıştır. Çünkü bu devrin öğrenilmesi ve araştırılması uğrunda harikulâde beşerî bir gayret ortaya konulmuştur. Yüce İslâm âlimleri, İslâm'ın ilk asrında en küçük bir fısıltı ve kıpırdanmayı dahi ihmal etmeksizin araştırma laboratuvarına getirmişler, tenkit süzgecinden geçirmişlerdir.

Bu kitabın ilerleyen bölümlerinde göreceğimiz

Allah Resûlü'nün eşsiz sahâbesinin şerefli tabloları, her ne kadar efsane gibi görünse de efsane değildir. Bilâkis bunlar, o yüce kimselerin şahsiyet ve hayatlarında şekil bulmuş hakikatlerdir. Ve onlar zirveleşenlerdir, ı ışık saçanlardır. Yazarların ve vafedenlerin istedikleri kadar değil, bizzat o hakikatlerin sahiplerinin, enginlik ve kemal yolunda olağanüstü gayret sarf edenlerin istedikleri kadardır.

Bu kitap, o yüce insanların bütün yönlerini anlatmak gibi bir iddia gütmemektedir. Eğer o yüceliklere bir nebze olsun işaret edebilirse, yazarı kendini mutlu sayacaktır.

Şu nokta önemlidir: Tarih, adalet ve kemalin gerçekleşmesi için kararlılık ve niyetlerini pekiştirmiş ve bu uğurda hayatlarını ortaya koymuş, sınırsız cesaret ve kahramanlık örneği sergilemiş, Allah Resûlü'nün etrafında öbekleşmiş insanlar gibi başka bir topluluğa daha şahit olmamıştır.

Onlar, tam beklendikleri zamanda ve söz verildikleri günde geldiler... Onlar, Peygamberleri

(s.a.v.) ile beraber, müjdeleyici ve kulluk edici olarak geldiler.

Hayat, kölelik zincirini kıracak, insanlığı şimdi ve gelecekte özgür kılacak kahramanlar beklerken, onlar Peygamberlerinin (s.a.v.) arkasında devrimci ve hürriyetçi olarak geldiler.

Ve hayat, insanlık medeniyeti için yeni ve sağlam doğuşlar ortaya koyacak insanları beklerken, onlar öncüler ve uzak görüşlü kimseler olarak geldiler.

Bunlar, kısa bir zamana bu kadar şeyi nasıl sığdırabildiler?!

İmparatorluklarıyla bütün bir âlemi nasıl yerle bir edip, onları atılmış birikinti hâline nasıl getirebildiler?

Bütün bunların ötesinde, bütün bir insanlığı, tevhid ışığı ile aydınlatacak ve onu ebediyete kadar muhafaza edecek böyle bir oluşumu, ışık hızıyla gerçekleştirmeye nasıl güç yetirebildiler?

İşte bütün bunlar, onların gerçek mucizeleridir.

Bu gerçek mucizeleri, faziletlerle boyanmış ve benzeri olmayan imanla korunmuş güçlü şahsiyetlerinde şekillenmiştir.

Yine onların bu mucizeleri, büyük mucize Kur'ân-ı Kerîm'in nüzûlünün, Hz. Peygamber'in tebliğinin ve ümmetin, nurlu yola baş koymasının yansımalarından başka bir şey değildir.

Bu kitapta, size örnek sahâbenin hayatını sunuyorum. Kitabın sonunda zikrettiğim gibi, bu sahâbe Resûlullah (s.a.v.) ile beraber yaşayan binlercesini anlatmada örnek şahsiyetlerdir ve bütün bir ashabı bunların şahsında anlatabiliriz.

Kısacası, bütün sahâbenin imanını, sebatını, kahramanlığını, Allah ve Resûlü'ne olan dostluğunu bunların şahsında gösterebiliriz.

Ortaya koydukları çabayı, taşıdıkları yükü,

sundukları kurtuluşu, insanları putlardan ve putçuluktan hürriyete kavuşturmada üstlendikleri rolü, bunların şahsında dile getirebiliriz.

Öyleyse şimdi, o mübarek insanlarda beşeriyetin emsalsiz örnekleriyle karşı karşıya gelmek için yaklaşalım. Dünyanın bilebildiği doğruluk ve yüceliğin en üstün tevazu misallerini görelim. Kadim âlemi ellerinde dürüp büken hak erlerini müşahede edelim. İşte bunlar, Rabbin birliğini ve halkın hürriyetini ilân eden şanlı süvarilerdir.

ABDULLAH b. ÖMER

Müdevim ve Tövbekâr

Uzun ömrünün sonuna doğru şöyle anlatıyordu:

"Resûlullah (s.a.v.) ile anlaştık. Şu güne kadar ne anlaşmamızı bozdum ne de değiştirdim. Hiçbir fitneci ile anlaşmadım. Bir mü'mini de uykusunda rahatsız etmedim."

Bu sözler seksen sene yaşamış, salih bir kimsenin hayatının güvenilir bir özetidir. Daha on üç yaşındayken Allah Resûlü (s.a.v.) ile birlikte olmuştur. Babası onu Bedir Savaşı'na götürmek istedi; ancak Resûlullah (s.a.v.) yaşının küçüklüğü nedeniyle kabul etmedi.

Bundan önce de babası onu Medine'ye

hicretinde yanına arkadaş olarak almıştı. By-
lelikle çocukluktan erkekliğe ilk geçiş döneminde
Allah Resûlü'ne ulaşmış, İslâm ile tanışmıştı.

O günden bugüne yani Allah'ın kendisine
verdiği seksen yıllık uzun ömrünün sonuna kadar
Allah Resûlü'ne verdiği sözden yaptığı anlaşmadan
kıl kadar sapmadığını görüyoruz.

Birçok meziyetlere de sahipti Abdullah b.
Ömer. İlm, tevazusu, istikameti, cömertliği, tak-
vas, ibadette devamlılığı, doğruluğu bunlardan
bazılarıyd.

Bütün bu meziyetlerle İbn mer âdeta bo-
yanmış, şahsiyet kazanmış, hayatını biimlen-
dirmişti.

Babasından birçok iyi şey öğrendi. Babası ile
birlikte Resûlullah'tan iyilik, güzellik ve y-
celiklerin tamamını öğrendi.

Babası gibi Allah'a ve Resûlü'ne olan imanını
en güzel kıvamda yaptı. Öyle ki âdeta ya-
şantısında Allah Resûlü'nün adımlarını takip
ederdi.

Allah Resûlü (s.a.v.) bir işi nasıl yapıyor, bakar ve onu dikkatli gözler, muhafaza ederdi. Örneğin: Allah Resûlü (s.a.v.) bir yerde namaz mı kıldı? Aynı yerde İbn Ömer de kıldırı.

Resûlullah (s.a.v.) bir yerde durup dua mı etti, o da orada durur, dua ederdi.

Allah Resûlü (s.a.v.) bir yerde devesinden inmiş ve iki rekat namaz kılmıştı. İbn Ömer de oraya her geldiğinde devesinden iner ve iki rekat namaz kıldırı.

Allah Resûlü (s.a.v.) Mekke'de bir yerde devesini döndürmüş, sonra inerek, iki rekat namaz kılmıştı. Abdullah o yere her geldiğinde devesini döndürür, çöktürür, sonra da iki rekat namaz kıldırı. Tıpkı Allah Resûlü'nün (s.a.v.) yaptığı gibi...

İbn Ömer, Resûlullah'a olan bağılılığında son derece ileriydi. Hatta mü'minlerin annesi Hz. Aişe şöyle demişti: "İbn Ömer gibi, Allah Resûlü'nü konakladığı yerlerde takip eden kimse yoktur."

Uzun ömrü işte bu minval üzere geçti. Öyle ki,

bir zaman sonra müslümanlardan bir salih kişi şöyle dua ediyordu: "Allah'ım, Abdullah b. Ömer'i ben yaşadığım sürece yaşat da ona tâbi olayım. Çünkü Resûlullah'ın (s.a.v.) sünnetine ondan daha bağlı birini bilmiyorum."

Bu derece sağlam araştırmacılığı, sünnete bağlılığı nedeniyle İbn Ömer, harfîyen hatırlamadığı hiçbir hadisi rivayet etmemiştir.

Aynı asırda yaşayanlar şöyle demiştir: "Bir hadise ilave yapmak ya da onu eksiltmekten Abdullah b. Ömer'den daha fazla korkan, kaçınan başka bir sahabî yoktur."

Fetvalarında da aynı titizliğe sahipti.

Nitekim bir gün birisi ona bir mesele hakkında fetva sormak için gelmişti. Adamı dinleyince: "Bu konuda bir şey bilmiyorum." demiştir. Adam da yoluna gitmiştir. Adam daha birkaç adım uzaklaşmıştı ki, İbn Ömer sevincinden elini

birbirine vurmuş ve:

"İbn Ömer'e bilmediği bir şey soruldu, o da "bilmiyorum" dedi!" demiştir içinden.

Bir içtihatta bulunup da hata etmekten çok korkuyordu. Halbuki o biliyordu ki içtihatta hata eden bir sevap, doğruyu bulan iki sevap alırdı. Ancak takvası, onun fetva verme cesaretini yok ediyordu.

Aynı şekilde kadı olarak tayin edilmekten de kaçınmıştır. Halbuki kadılık makamı, devletin ve toplumun en yüksek makamı idi. Onu elde edenler hem çok servet, hem de yüksek bir statü edinirdi.

Abdullah b. Ömer'in servete, makama, taltife ihtiyacı yoktu. Halife Osman (r.a.) bir gün onu çağırırdı, kadılık yapmasını istedi. O özür beyan etti. Hz. Osman ısrar edince özrünü yineledi. Hz. Osman'ın: "Bana karşı mı geliyorsun?" diye sorması üzerine İbn Ömer cevap verdi:

"Asla! Bildiğim kadarıyla kadılar üç çeşittir:

1. Cehaletle hüküm veren. Bu cehennemdedir.

2. Canının istediği gibi hüküm veren. Bu da cehennemdedir.

3. İctihat eden ve isabet eden. Bu ona yeter, ne günah kazanır ve ne de sevap alır.

Bu konuda affımı diliyorum."

Hız. Osman, bu sözlerini başkalarına aktarmaması kaydıyla İbn Ömer'i affetti.

Bu durum, Hız. Osman'ın cemiyette İbn Ömer'i iyi bildiğini gösteriyor.

Şayet İbn Ömer'in bu söylediklerini diğer salih kimseler de duyacak olurlarsa, Hız. Osman muttaki bir kadı bulmakta bir hayli zorlanabilirdi.

Bütün bunlar İbn Ömer'e olumsuz bir görüntü veriyordu. Halbuki durum böyle değildi. Abdullah b. Ömer kadılıktan kaçınmıyor, kendisinin buna uygun olmadığını düşünüyordu. Şu da var ki, Resûlullah'ın (s.a.v.) sahâbesinden birçok salih kimse var ve bunlar bilfiil kaza ve fetva işiyle meşgul olmaktadır zaten.

İbn Ömer ne kaza makamının dondurulma-

sından, ne uygun olmayan kimselerin ellerine verilmesinden yanaydı. Ancak kendisi bu makamdan uzak durmak istiyordu... Böylelikle ibadetle meşgul olmak istiyor.

Nitekim bu dönemde birçok yerler fethedilmiş, servet oldukça artmış, makam ve mevki çoğalmıştı. Bu durum bazı mü'minlerin kalplerinin eğrilmesine ve bazı sapmalara neden oluyordu. İbn Ömer gibi bazı sahabîler bu yanlışlıklara karşı çıkmış, iyilik ve güzellikte örneklik rolü oynamışlardır... Böylelikle toplum içinde bir ölçüde olsun fitnenin belı kırılmış oluyordu.

İbn Ömer sanki geceye kardeşti. Âdeta bütün geceyi namazla geçirirdi. Gündüzün de dostuydu, istiğfar ve ağlamakla geçirirdi.

Gençliğinde bir rüya gördü. Allah Resûlü (s.a.v.) onu yorumladı. Bizzat o, rüyasını şöyle anlatır: "Resûlullah'ın zamanında (rüyamda) elimde kalın bir kumaş parçası gördüm. İstiyordum ki, o beni uçursun, cennete götürsün. O sırada iki adamın

geldiklerini gördüm. Beni cehenneme götürmek istiyorlardı. Bir melek onları karşıladı ve "Onu korkutmayın!" dedi. Onlar da beni bıraktılar.

Rüyamı kız kardeşim Hafsa Resûlullah'a (s.a.v.) anlattı. O da: "**Abdullah ne güzel adam! Geceleri namaz kılsa ve bu namazı çoğaltsa...**" buyurdu."

O günden sonra ölünceye kadar gece ibadetini yolculukta olsun, mukim iken olsun, asla terk etmedi.

Namaz kılıyor, Kur'ân okuyor, Rabbini bol bol anıyordu. Babasına çok benziyordu. Sakındırma âyetlerini okuyunca, gözlerinden yaşlar boşalıyordu.

Ubeyd b. Ümeyr şöyle der:

"Bir gün ona "**Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onlara şahit olarak gösterdiğimiz zaman durumları nasıl olacak?**

Küfür yoluna sapıp, Peygamberi dinlemeyenler, o gün yerin dibine batırılmayı temenni

ederler ve Allah'tan hiçbir haberi gizleyemezler." (Nisa, 41–42) âyetlerini okuyunca o kadar çok ağladı ki, sakalları göz yaşlarından ıslandı."

Bir gün din kardeşleri arasına oturdu ve şu ayetleri okudu:

"İnsanlardan alırken ölçüp tarttıklarında tam, onlara vermek için ölçüp tarttıklarında noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun! Onlar düşünmezler mi ki, kendileri büyük bir günde hesap vermek için diriltilecekler. Öyle bir gün ki, insanlar o günde âlemlerin Rabbi huzurunda divan duracaklar." (Mutaffifin, 1–6)

Sonra âyeti tekrar okudu, göz yaşları yağmur gibi iniyordu. Hatta coşku ve ağlamasından yığıldı kaldı.

Cömertliği, zühdü ve takvası, kendinden ayrılmaz üçlü ittifaktı sanki. Bütün bu faziletler onda aynı anda toplanmıştı. Verdiğinde bol bol verirdi, çünkü hayatının yarısında güvenilir bir tüccardı. Beytül-maldan da baba geliri vardı. Ancak o hiçbir zaman mal biriktirmeye yönelmedi. Eline

geçeni bol bol fakirlere, muhtaçlara ve isteyenlere dağıttı.

Eyyûb b. Vâil er-Rasıbî onun cömertliği hususunda şunu nakleder:

"Bir gün duydum ki, İbn Ömer'e dört bin dirhem ve bir top kadife kumaş gelmiş. İkinci gün onu veresiye olarak bineğine yem alırken gördüm. Hemen evine gittim ve evdekilere: "Dün İbn Ömer'e dört bin dirhem ve kadife kumaş gelmedi mi?" diye sordum. Onlar "Evet" dediler. "Ama ben onu çarşıda bineğine yem alırken gördüm, ücretini ödeyemedi." dedim. Bunun üzerine şöyle dediler: "Dün o, evde durmadı, gitti. O dört bin dirhemini tamamını dağıttı. Sonra kadifeyi sırtladı, götürdü. Eve döndüğünde o da yoktu. Sorduğumuzda onu bir fakire verdiğini söyledi."

İbn Vâil ellerini vurarak çıktı, çarşıya geldi, yüksek bir yere çıkıp insanlara seslendi: "Ey çarşı esnafı! Dünyada ne yapıyorsunuz? İbn Ömer, kendisine gelen dört bin dirhemi dağıtmış, şimdi bineğine veresiye yem alıyor."

Hocası Muhammed (s.a.v.), babası Ömer (r.a.) olan biri işte böyle yüce ve erişilmez olur. Kendinde bulunan cömertlik, zühd ve takva gibi üç özellik, İbn Ömer'in iyi bir öğrenci ve iyi bir evlat olduğunu anlatmaya yeterdi.

Allah Resûlü'ne (s.a.v.) böyle tâbi olan biri hakkında uzun uzun düşünmek gereksizdir. Bu o kişidir ki, Resûlullah (s.a.v.) devesini nerede durdurmuşsa, o da orada durduruyordu.

İyilikte, vakarda ise, babasını örnek almış, kendisi de örnek bir şahsiyet olmuştur. Böyle bir Peygamber ve böyle bir babanın yanında yetişen biri için fazla söz gereksizdir.

Yığın yığın mal geliyor; ama elinden hızla akıp gidiyor, bir yandan öbür yana naklolanıyordu. Cömertliği onu ne kibir ve gurura sürüklemiş, ne de övülen bir kimse olmaya...

O bütün malını muhtaç ve fakirlere tahsis etmişti. Öyle ki, tek başına yemek yeme durumunda kaldığında yanında yetimlerden veya fakirlerden birinin olmasını isterdi. Zenginlere

düğün yemeği veren bir çocuğunu kınamış ve ona: "Tokları çağırıp açları bırakıyor musunuz?!" demiştir.

Fakirler, onun bu hâlini bildikleri için geçeceği yollara öbek öbek dizilirlerdi ki, onları görsün, alsın, evine götürsün ve karınlarını doyursun.

Onun elinde mal, efendi değil, hizmetçi idi. Hayatın asgari ihtiyaçları için bir araçtı, lüks değildi.

Mal, sadece onun değildi. Onda fakirlerin de hakkı vardı. Onun cömertliğini zühdü desteklemişti. Öyle bir zühd ki, dünya için çalışmıyor, dünyanın peşinden gitmiyor, ondan bir şey ummuyor, istediği ancak "vücudunu örtecek kadar elbise, ayakta kalacak kadar yiyecektir."

Eski dostlarından biri ona Horasan'dan bir elbise getirdi, hediye etti ve şöyle dedi: "Bu elbiseyi sana Horasan'dan getirdim. Güle güle giy.

Üzerindeki eskimiş, yıpranmış elbiseyi çıkar da bu güzel elbiseyi giy." Bunun üzerine İbn Ömer: "Getir bakalım!" dedi ve elbiseye dokundu:

"Bu ipek midir?" diye sordu. Arkadaşı: "Hayır yündür." dedi. Bir müddet duraklayan İbn Ömer elbiseyi iade etti ve: "Hayır. Ben nefsimi güvenemiyorum. Nefsimin beni, gurur ve kibirli yapmasından korkuyorum. Allah gururlananları sevmez." dedi.

Yine bir arkadaşı bir gün ona içinde ilaç bulunan bir kap hediye etti. İbn Ömer:

"Bu nedir?" dedi. Arkadaşı: "Önemli bir ilaç. Onu Irak'tan getirdim." dedi. İbn Ömer: "Bu ilacın özelliği nedir?" dedi.

Arkadaşı: "Hazmı kolaylaştırır." cevabını verdi.

İbn Ömer tebessüm etti ve şöyle dedi: "Hazmı kolaylaştırmış?! Ben kırk yıldır hiç doyasıya yemek yemedim ki!"

İşte bu adam kırk yıldır hiç doyasıya yemek yemedi. Öylesine aç kalmış değil. Aksine açlığı

zühhd ve takvasından, daha da önemlisi Resûlullah'ın ve babası Hz. Ömer'in yoluna ittiba ettiğindendi...

Kıyamet günü şöyle denmesinden korkuyordu: "Dünya hayatında yaşadığınız zevklerle ve daldığınız lüks hayatla yetinin."

Kendi kendine şöyle derdi: "Resûlullah'ın (s.a.v.) ölümünden sonra ne tuğla üstüne tuğla koydum, ne de bir hurma ağacı diktim."

Meymun b. Mihran şöyle diyor: "İbn Ömer'in yanına girdim. Evinde olan yatak, yorgan, ne varsa hepsine şöyle bir alıcı gözüyle baktım. Hepsi yüz dirhem etmezdi."

Bu fakirlikten değildi; çünkü İbn Ömer zengindi.

Cimrilikten de değildi; çünkü o cömertti. Bu durum ancak onun zühdünden, lüks hayattan kaçınmasından, doğruluk ve takvaya sarılmasındandı.

İbn Ömer uzun bir ömür sürdü. Emevîlerin en

parlak, malın mülkün çoğaldığı, refahın yaygınlaştığı ve evlerin hatta sarayların yükseldiği devrinde yaşadı.

Ama bu örnek insan hiç değişmedi. Züht ve takvasından taviz vermedi, zamana ayak uydurmadı.

Kaçındığı dünya lezzet ve nimetleri kendisine hatırlatılınca: "Ben ve dostlarım bir iş üzerinde görüş birliğine vardık. Şayet onlara muhalefet edersem, onlara katılamamaktan korkuyorum."

Bir başkalarına da onların dünyayı acizlikten terk etmediklerini öğretiyor ve elini havaya kaldırarak şöyle diyordu: "Ey Allah'ım! Biliyorsun ki, şayet senin korkun olmasa, kavmim Kureyş dünyalık için birbirine girerdi."

Evet... Allah korkusu olmasaydı, dünyaya dalar gider, belki de muvaffak olurdu.

Halbuki onun dünyaya ihtiyacı yoktu. Zaten dünya da onun arkasından koşturuyordu, lezzetlerini, nimetlerini ona sunuyordu.

İşte bu nimetler içinde hilafet makamı da vardı. Defalarca ona halifelik teklif edildi; ama yüz çevirdi. Ölümle tehdit edildi, yine kabul etmedi. Bilakis şiddetle reddetti. Hasan (r.a.) şöyle der:

"Osman (r.a.) şehid edilince Abdullah b. Ömer'e: "Sen insanların efendisisin. İnsanların efendisinin oğlusun. Ortaya çık sana biat edelim." dediler."

O ise: "Allah'a yemin olsun ki, bir de benim sebebimle kan akıtılmasını istemem." dedi.

"Çıkmalısın, aksi taktirde yatağında seni öldürürüz." demeleri üzerine:

Aynı sözünü tekrar etti. Ona yöneldiler, korkuttular; ama İbn Ömer'den bir tepki göremediler.

Zaman geçti, fitne çoğaldı, insanlar hilafeti kabul etmesi için ona koştular, biat etmeğe geldiler. ama o her defasında reddetti.

Onun bunu geri çevirmesini anlamak gücü;

ama şu kadarı var ki, o bu hususta delil ve ispata sahipti.

Osman (r.a.) şehid edildikten sonra işler bozulmuş, kötölük ve tehlikeler peş peşe gelmeye başlamıştı. Eğer İbn Ömer hilafet makamını istemek hususunda çekimser davranmasaydı, hilafeti kabul ederdi, onun zorluklarına katlanırdı. Ancak şu şartla ki, bütün müslümanlar onu seçmeli ve itaat etmeliydiler. Birisi seçecek, öteki eline kılıç alacaksa, bu olmazdı. İşte İbn Ömer'in istemediği şey buydu. Bundan dolayı da hilafeti istemiyordu.

Halbuki Abdullah b. Ömer'in öne sürdüğu şartların sağlanması o zaman için mümkün değildi. Bütün faziletine, müslümanlar arasında sevilmesine ve sayılmasına rağmen bu imkansızdı. Çünkü işler büyümüş, ihtilaflar içinden çıkılmaz hâl almış, müslümanlar arasında grupçuluk belirmiş, kılıçlar kınından çıkmıştı... Böyle bir durumda ortalığın yatışacağını beklemek pek mantıklı olamazdı.

Bir gün yolda bir adamla karşılaştı. Adam:

"Ümmet-i Muhammed hakkında senden daha şerli başka adam yoktur." dedi. İbn Ömer: "Niçin? Ne onların kanını akıttım, ne birliklerini parçaladım. Ne de dirliklerini bozdum." dedi.

Adam: "Eğer sen isteseydin, senin hakkında hiç kimse ihtilafa düşmezdi." İbn Ömer: "Bazıları onaylayıp, bazıları da karşı çıkarken hilafetin bana verilmesini istemedim." dedi.

Olaylar birbirini kovaladı, sonunda Muaviye halife oldu. Ondan sonra oğlu Yezid hilafete geçti. Akabinde Yezid'in oğlu II. Muaviye halife seçildikten bir müddet sonra hilafeti terk etti."

Bugünlerde İbn Ömer epeyce yaşlıydı, insanların artık ona ilişkin beklentileri de kalmamıştı. Ancak Mervan ona geldi ve: "Uzat elini biat edeyim; çünkü sen Arapların efendisisin, efendilerinin de oğlusun." dedi. İbn Ömer: "Doğu halkını nasıl ikna edeceğiz?" dedi. Mervan: "Biat etmezlerse öldürürüz." dedi. İbn Ömer: "Allah'a yemin ederim ki, şu an yetmiş yaşındayım. Benim sebebimle bir adamın bile öldürülmesini istemem." cevabını verdi. Mervan şu beyti okuyarak ayrıldı:

Fitneler görüyorum kazanda kaynayan
Karanlıktır bu saltanat sonrası için babamdan
Babasından maksat, II. Muaviye idi.

Hilafeti reddetmesi, kuvvet ve silah kullanılmasından dolayı idi. İbn Ömer'in, Hz. Ali ile Muaviye arasında meydana gelen savaş ve fitnede benimsediği görüş ve izlediği politika, şu sözünde belirgin bir şekilde görülmektedir:

"Kim "Haydin namaza!" derse katılırım. Kim "Haydin felaha!" derse katılırım.

Kim "Haydin müslüman kardeşini öldürmeye ve malını almaya!" derse hayır, ben bu işte yokum!"

O hiçbir zaman bir yanlışla sapmamıştır.

Muaviye, İbn Ömer'in yanına uzun süre gitti geldi. O dönemde saltanatının zirvesindeydi. Bu gidiş gelişinden maksat, İbn Ömer'i korkutmak,

onu sıkıntıya sokmaktı.

Hatta onu ölümle tehdit ettiği bile oldu. O şöyle diyordu: "Şayet benimle halk arasında kıl kadar bir bağ bile olsa asla koparmam!"

Bir gün Haccac hutbede: "İbn Zübeyr Allah'ın kitabını tahrif etmiştir." dedi. Bunun üzerine İbn Ömer haykırdı: "Yalan söylüyorsun! Evet, yalan söylüyorsun! Sen yalan söylüyorsun!" Korkunç bir durumdu. Haccac gibi bir belâya çatmıştı. Haccac ki, herkes ondan korkar, kaçınırdı. Nitekim İbn Ömer'i en şiddetli ceza ile tehdit etti.

Bütün bunlara karşılık İbn Ömer Haccac'a şöyle dedi: "Şayet bu tehdidi yerine getirecek olursan, bu, şaşılacak bir durum değildir. Çünkü sen sefih ve bu insanlara musallat kılınmış birisin."

Bütün bu cesaret ve gücüne rağmen son günlerinde fitne çıkaracak şeylerden kaçınmaya daha bir özen gösteriyor, hiçbir topluluğa yaklaşmıyordu.

Ebû Aliye el-Berrâ şöyle diyor: "Bir gün İbn

Ömer'in peşi sıra, o beni görmeksizin gidiyordum. Bu sırada o, kendi kendine şöyle diyordu:

"Kılıçlarını çekmişler, birbirlerini öldürüyorlar ve şöyle diyorlar: "Ey İbn Ömer ver elini!.." O müslümanların kendi elleriyle birbirlerinin kanlarını akıttıklarını görüyor, son derece acı ve ıstırap duyuyordu."

Eğer, müslümanlar arasındaki savaşa engel olmaya ve kanlarını dindirmeye gücü yetse, bunu hemen yapardı. Ne var ki, gelişen olaylar kendi gücünü aşıyor, o da bu gibi sebeplerden uzak duruyordu.

Kalbi Hz. Ali'den (r.a.) yanaydı. Bilakis düşünce bakımından da onunla aynı düşünceyi taşıyordu. Son günlerinde şöyle dediği rivayet edilir: "Şu dünyada kaçırdığım şeylerden beni en çok üzen, Ali'nin yanında asîler topluluğuna karşı savaşmamış olmamdır. Her ne kadar Ali (r.a.) haklı olsa da İbn Ömer, savaşmaktan kaçmamış veya kendini kurtarmaya çalışmamıştır. Bilakis düşüncesi farklı olduğundan ve bütün fitnelere karşı tavır aldığından bunu yapmıştır. Çünkü

savaş, mü'min ile müşrik topluluklar arasında değil, iki mü'min topluluk arasında meydana geliyordu.

Nafi, ona sorduğunda bu durumu açıkladı.

Nafi: "Ey Abdurahman'ın babası! Sen Ömer'in oğlusun. Allah Resûlü'nün sahabîsisin. Sen şöylesin, sen böylesin... Neydi seni Ali'ye (r.a.) yardım etmekten alıkoyan?.." dedi.

İbn Ömer şöyle cevap verdi: "Bana engel olan Allah Teâlâ'nın müslüman kanının akıtılmasını haram kılmış olmasıdır. Bu hususta Allah Teâlâ buyurur ki: "Fitne kalmayıncaya kadar onlarla savaşın... Din de Allah'ın oluncaya kadar..." Biz bunu yaptık. Güçlüklerle savaştık. Neticede din Allah'ın oldu, ama bugün kiminle savaşacağız?!"

Putlar Mescid-i Harâm'ı doldurmuşken savaştık ve Allah bütün Arap yarımadasından putları ortadan kaldırdı.

Peki bugün "Allah'tan başka ilâh yoktur" diyen insanlarla nasıl savaşacağız?!"

İşte onun düşüncesi, delili ile inandığı buydu...

O korktuğundan veya kaçtığından dolayı savaştan uzak durmamıştır. Bilakis inananların birbirlerini kırmalarını benimsemediğinden, müslümanın müslümana kılıç çekmesini çirkin bulduğundan uzak durmayı tercih etmiştir.

Uzun ömrü boyunca birçok belde fetihlerle İslâm sınırlarına katılmıştı. Refah düzeyi yükselmiş, mal mülk çoğalmış, dünya ve içindekilere arzular kabarmış, yönelmeler başlamıştı.

Ama o, bütün bunlardan asla etkilenmemiş, bu yıllar onun zühd, takva ve sükûn yılları olmuştur. İbadetle hayatını sürdürmüş, ilk günkü gibi ömrünü geçirmeye gayret etmiştir.

Özellikle Emevîler zamanında devir çok değişmişti. Yaşantı bir başka olmuş, hayat şartları oldukça iyileşmiş, hem fertlerin hem de toplulukların arzuları kabarmıştı.

İbn Ömer ise bütün bunlara kayıtsız, uzlet köşesinde, ruhun enginliklerinde hayatını sürdürmüştür.

Çağdaşları onun örnek hayatını şöyle dile

getirirler:

"Ömer'in oğlu öldü, o erdemde tıpkı Ömer gibiydi."

Babasına olan benzerliğini şu ifadeler daha iyi anlatır:

"Ömer (r.a.) öyle bir zamanda yaşadı ki, etrafında kendi gibi insanlar vardı. İbn Ömer öyle bir zamanda yaşadı ki, çevresinde kendi gibi kimse yoktu."

Bu ifadeler biraz abartılı da olsa bir gerçeği dile getiriyordu. O da onun benzeri bir insanın hiçbir asırda gelmediğidir.

Hicretin yetmiş üçüncü senesi... Güneş batmaya yüz tutmuş... Bir ebediyet gemisi daha limandan demir alıyor. Öte âleme doğru yelkenlerini açıyor. Taşıdığı yolcu ise vahiy yıllarının, saadet asrının temsilcisi Abdullah b. Ömer...

SA'D b. EBÛ VAKKÂS

Aslan Pençesi

İran kuvvetlerinin müslümanlara saldırılarının yoğunlaştığı, müslümanların dört bir civarda ağır kayıplar verdikleri, Iraklıların müslümanları arkadan vurdukları ve müslümanlarla olan anlaşmayı bozdukları haberleri peş peşe Medine'ye gelince, Mü'minlerin Emiri Hz. Ömer (r.a.) sarsıldı. İranlılara karşı yapılan savaşta İslâm'ın ordusuna bizzat komuta etmek üzere savaş bölgesine gitmeye karar verdi.

Medine'de Ali'yi (r.a.) vekil bırakarak bir grup askerle yola çıktı. Henüz Medine'den ayrılmamıştı ki, ashaptan bir kısmı, geri dönmesi ve yerine bir başkasını göndermesi fikrini beyan ettiler. Böyle bir

ortamda Mü'minlerin Emiri'nin hayatının tehlikeye atılmasının kötü sonuçlar doğuracağını Abdurrahman b. Avf belirtti.

Hz. Ömer (r.a.) müslümanlara istişare için toplanmalarını emretti ve bunun için "Cemaatle namaza!.." diye nida edildi. Bu arada Hz. Ali'ye haber gönderildi ve Medine ehliyle beraber Halife Ömer'in bulunduğu yere geldiler. Şûra, Hz. Ömer'in Medine'ye dönmesi ve İslâm ordusu için yerine başka bir komutan tayin etmesi kararını benimsedi.

Emirü'l-mü'minin bu karara uydu ve istişareye katılan arkadaşlarına "Irak'a komutan olarak kimi gönderelim?" diye sordu.

Hepsi birden sustular ve düşünmeye başladılar.

Sessizliği Abdurrahman b. Avf bozdu:

"Buldum!" dedi. Hz. Ömer:

"Kim?" diye sorunca, Abdurrahman:

"Aslan Pençesi... Sa'd b. Malik ez-Zührî..."

dedi.

Bu görüşü bütün müslümanlar desteklediler. Mü'minlerin Emiri de Sa'd b. Malik'e yani Sa'd b. Ebû Vakkâs'a haber gönderdi ve kendisinin Irak'taki ordunun komutanlığına atandığını bildirdi.

Bu "Aslan Pençesi" kimdi ve nasıl biriydi?

Allah Resûlü bir gün ashabıyla birlikteyken bir adam yanlarına gelmişti. Allah Resûlü onu göstererek: "Bu benim dayımdır. Herkes dayısını gösterebilir!" demişti.

İşte bu adam, Sa'd b. Ebû Vakkâs idi. Sa'd'ın dedesi Uheyb b. Menaf, Resûlullah'ın annesi Amine'nin amcası idi.

Müslüman olduğunda henüz on yedi yaşındaydı. İlk müslüman olanlardandı. O şöyle der: "Ben müslüman olduğumda Müslümanların ilk üçüncüsüydim..."

Allah Resûlü bu ilk günlerde, Allah'ın birliğinden, müjdelediği yeni dinden bahsediyordu. Allah

Resûlü daha Erkam'ın evini karargâh edinmeden Sa'd elini uzatmış ve ona biat etmişti.

Tarih kitapları Sa'd'ın, Ebû Bekir'in gayretleri sonunda müslüman olduğunu kaydeder. O gün Ebû Bekir'in ikna etmesiyle müslüman olanlar şunlardı: Osman b. Affan, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf ve Talha b. Ubeydullah.

Sa'd için, övünülecek bunun gibi çok olay vardır. Bunlardan en önemli ikisi şunlardır:

Birincisi: O Allah yolunda ilk ok atan ve ilk kendisine ok atılandır.

İkincisi: Allah Resûlü'nün anne babasını uğrunda feda ettiği tek kişidir. Nitekim Resûlullah, Uhud günü şöyle buyurmuştur:

"Annem babam sana feda olsun ey Sa'd, at, okunu at!"

İşte Sa'd bu iki şeyi sürekli terennüm eder ve bundan dolayı Allah'a şükürlerde bulunurdu:

"Allah'a yemin olsun ki ben, Araplar içinde Allah için ilk ok atanım."

Ali b. Ebû Tâlib şöyle der: " Allah Resûlü'nün Sa'd'tan başkası için anne babasını feda ettiğini duymadım. Uhud günü şöyle buyurmuştu: "Annem babam sana feda olsun ey Sa'd, at, okunu at."

Sa'd, Arapların ve müslümanların en cesaretlilerinden sayılırdı. Onun iki silahı vardı: Mızrağı ve duası.

Düşmana mızrağını ve okunu ne zaman atsa, isabet ederdi. Ne zaman dua etse kabul olunurdu.

Çünkü o, Allah Resûlü'nün dualarına mazhar olmuştu. Bir gün Allah Resûlü onu görmüş, gözünü sevinç kaplamış ve şöyle duada bulunmuştu:

"Allah'ım onun atışlarını isabetli, duasını makbul kıl."

Bundan dolayı, dostları içinde onun duası keskin kılıç gibi bilinirdi. Bir kimse için Allah'a dua ettiğinde kabul olurdu.

Bu hususta Âmir b. Sa'd şöyle der: "Sa'd; Ali,

Talha ve Zübeyr'e (r.a.) söven bir adam gördü. Onu azarladı, adam sövmeye devam etti. Sa'd bunun üzerine: "Öyleyse ben de sana beddua ederim." dedi. Hırçınlaşan adam:

"Görüyorum ki, bir peygamber gibi beni tehdit ediyorsun." dedi. Sa'd oradan ayrıldı, abdest aldı, iki rekat namaz kıldı. Sonra ellerini kaldırıp: "Allah'ım! Görüyorsun ki, bu adam, iyilik ve güzellikte kendisinden üstün olan insanlara sövüyor. Onun sövmesi senin gazabını çekmektedir. Ona öyle bir ders ver ki, ibret olsun." diye adama beddua etti.

Duasını bitireli çok zaman olmamıştı ki, azgın bir deve belirdi orada ve insanların arasına daldı. Sanki birini arıyordu. Sonra o adamı buldu, ayaklarının altına alıp ezdi ve adam oracıkta öldü.

İşte bu apaçık olay, onun dudaklarındaki gücü, kesin doğruluğunu ve ihlâs derinliğini gösterir. Öyle ki, Sa'd'ın ruhu ateşli, imanı sapasağlam, ihlâsı alabildiğine derindi. Onun ruh enginliği ve duasının kabul olması, helâl lokma yemesinden

ileri geliyordu. Çünkü o ısrarla her dirhemin şüpheden uzak olmasını istiyordu.

Hayattayken müslümanlar içinde en çok mal ve servete sahip olan kişiydi. Öldüğünde de, arkasında hiç de azımsanmayacak bir servet bırakmıştı. Bir kimsede hem çok, hem de helâl malın toplanması; bu ikisinin bir arada bulunması güçtür. Ama Allah Sa'd'a bunu ihsan etmişti. Onun malı çok, temiz ve helâldi.

O malının temizliğinde önde gelen biri olduğu gibi, vermekte, fakir-fukaraya dağıtmakta da önde gelen biriydi.

Malını toplama, koruma, aynı zamanda helâllüğindeki şüphelerden arındırmadaki gücü, infakta da aynıydı.

Veda haccı esnasında hasta olmuştu. Allah Resûlü de onu ziyaret etmişti. Sa'd Allah Resûlü'nden şu dilekte bulundu: "Ya Resûlullah, ben servet sahibi biriyim. Varisim olarak sadece bir kızım var. Malımın üçte ikisini sadaka olarak dağıtayım mı?"

Allah Resûlü onun bu dileğine: **"Hayır, yapma."** dediler.

Sa'd: "Yarısını vereyim."

Allah Resûlü: **"Hayır, yapma."**

Sa'd: "Üçte birini vereyim."

Allah Resûlü: **"Olabilir. Üçte biri bile çoktur. Varislerini zengin olarak bırakman, onları başkalarına el açan insanlar olarak bırakmandan daha hayırlıdır. Allah'ın rızasını gözeterek yapacağın infakın karşılığını görürsün. Bu infak, hanımının yedirdiğin bir lokma olsa bile."**

Sa'd sadece bir kız babası olarak kalmadı, iyileşti, daha sonra birçok çocuğu oldu.

Sa'd, Allah korkusundan çok ağlayan bir kimseydi.

Resûlullah'ın öğüdünü ve konuşmasını işittiği

zaman o kadar ağıldı ki, göz çukurları dolardı.

Bir gün Allah Resûlü ashabıyla otururken, gözünü ufka dikti, sonra ashabına dönüp: **"Şimdi size cennet ehlinden biri gelecek."** dedi. Ashab beklemeye başladı. Acaba bu mutlu insan kimdi? Az bir zaman sonra Sa'd b. Ebû Vakkâs çıkageldi.

Abdullah b. Amr b. Âs bir gün ona gelerek, ısrarla Allah'a yakınlaşmaya vesile olan amel ve ibadetin ne olduğunu söylemesini istedi. Öyle bir ibadet ki, kendisini sevaba gark edecek ve bir müjde olacak.

Sa'd ona: "Topluca Allah'a ibadet etmekten daha iyi bir şey yoktur. Şu kadarı var ki, müslümanlardan hiç kimseye öfkelenmem, kin duymam ve suizanda bulunmam." dedi. Bu adam Abdurrahman b. Avf'ın belirttiği gibi tam bir "Aslan Pençesi" idi.

Bu yiğit, Kadisiye savaşı için Hz. Ömer'in seçtiği komutandı.

Bütün meziyetleri Emirü'l-mü'mininin basireti önünde meydana çıkmış ve o da müslümanların

karşılaştığı en zor sınav için seçilmişti.

O, Allah'a yalvardığında duası kabul gören, yediği temiz, konuştuğu temiz, yaratılışı temiz olardı. Allah Resûlü'nün bildirdiği gibi, cennet ehliydi. Yani cennetle müjdelenen Aşere-i mübeşşeredendi. O, Bedir'de kahraman, Uhud'da kahraman ve Allah Resûlü'nün bulunduğu her yerde bir kahramandı.

Son olarak da Hz. Ömer onu unutmamış, kıymetini gizlememiş, ona en yüksek sorumluluğu yüklemişti.

Yine Hz. Ömer, Sa'd'ın annesinin öz oğluna yaptıklarını da unutmamıştı. Annesi Sa'd'ı yeni dininden eski dinine döndürmek için elinden geleni yapmış; ama hepsi boşa çıkmıştı. Bunun üzerine etkisi herkesçe kabul edilen, kendince bir çareye baş vurdu. Bu artık onun son umudu ve sonuca götürecek en etkili yoldu:

Sa'd'ın annesi açlık grevine başladı. Bu bir nevi ölüm orucu idi. Çünkü ne yemek yiyor, ne de su içiyordu. Oğlu Sa'd, babalarının dinine

dönünceye kadar bu ölüm orucuna devam edecekti. Ama Sa'd hiçbir şey karşılığında dinini satmamaya kararlıydı. Bu karşılık annesinin hayatı bile olsa... İnatçı kadın ölmek üzere iken yakınları onu alıp götürdüler. Neredeyse ölüm sarhoşluğu yüzünü kaplamıştı.

Sa'd gitti, kayaları eritecek bir sahne ile karşılaştı. Ama onun imanı, Allah ve Resûlü'ne olan inancı en sağlam kayadan daha sağlamdı. Annesinin işiteceği şekilde şöyle seslendi:

"Bilesin ki ey anne! Yüz canın olsa, her bir canın teker teker çıksa, yine de dinimi terk etmem. Şimdi ister ye, ister yeme!"

Annesi kararından dönmek zorunda kaldı. Bunun üzerine Sa'd'ı destekler biçimde şu âyetler nazil oldu:

"Bilmediğin bir şeyi bana ortak koşman için seninle mücadele ederlerse, anne ve babana itaat etme."

Bu adam gerçek bir "Aslan Pençesi" değil mi?

Öyleyse Mü'minlerin Emiri, Kadisiye sava-

şında İslâm sancağını onun eline verebilirdi. Yüz bin kişiden fazla olan İran ordusuna karşı bu komutanı gönderebilirdi. Bu İran ordusu ki, zamanın süper gücüydü; silah ve teçhizat bakımından benzersiz bir özelliğe sahipti. Komuta edenler ise dönemin en seçkin ve akıllı kimseleriydiler.

Sa'd b. Ebû Vakkâs ise sadece otuz bin askere sahipti. Elllerinde sadece mızrakları olan otuz bin savaşçı. Ama gönülleri imanla doluydu. Gözünü kırpmadan kendisini ölümün pençesine atabilecek bir cesarete sahiptiler. Şehâdet şerbeti arzusuyla gönülleri yanan insanlardı.

İki ordu karşılaştı. Ama hayır, henüz karşılaşmadı. Sa'd, Mü'minlerin Emiri'nin tavsiyelerini bekliyordu. İşte o sırada Hz. Ömer'in mektubu geldi. Bir an evvel Kadisiye işini halletmesini istiyordu. Çünkü Kadisiye İran'a açılan kapıydı. Mektubunda öyle ifadeler vardı ki, Sa'd'ın kalbine nur gibi akıyor, bir hidâyet rehberi oluyordu:

"Ey Sa'd b. Vüheyb!.. Senin için Resûlullah'ın

dayısı ve arkadaşı denmesi, seni Allah'a karşı aldatmasın, gurura sürüklemesin. Allah ile kul arasında nesep bağının değeri yoktur, ancak taatin değeri vardır. Üstünüyle ve üstün olmayanıyla bütün insanlar Allah katında eşittir. Allah onların Rabbi'dir. Onlar da Allah'ın kullarıdır. Allah'ın bağışıyla ancak farklı olabilirler. Allah katındakine ancak O'na itaatleriyle ulaşabilirler. Allah Resûlü'nün peygamber olarak gönderilmesinden vefatına kadar yapıp-ettiklerine bak, onlara tutun. Çünkü hakikat onlardır."

Hız. Ömer mektubuna şöyle devam ediyordu:

"Bana bütün durumlarınızı bildir. Nerede konaklıyorsunuz? Düşman sizin nerenize düşüyor? Durumunuzu bana öyle bildir ki, sanki ben sizi izliyor gibi olayım."

Sa'd, Mü'minlerin Emiri'ne öyle bir mektup yazdı ki, sanki her askerin duruşunu ve durduğu yeri gösteriyordu.

Sa'd Kadisiye'ye indi. İran askerleri karşıda daha önce hiç toplanmadıkları şekilde mevzi-

lenmişlerdi. Başlarında ise, en meşhur ve korkunç komutanları Rüstem vardı.

Sa'd, Hz. Ömer'e durumu bildirdi. Hz. Ömer' de Sa'd'a şu satırları yazdı:

"Onlar hakkında işittiğin ve sana gelen şeyler seni korkutmasın. Allah'tan yardım iste, O'na güven. Rüstem'e akıllı, dirâyet sahibi, dayanıklı ve sabırlı insanları gönder. Onu Allah'a imana çağırsınlar. Her gün bana durumu bildir."

Sa'd, Mü'minlerin Emiri'ne şöyle yazıyordu: "Rüstem askerlerini topladı, atlarını ve fillerini üzerimize saldı."

Hz. Ömer ise, onu sakinleştiren ve cesaretlendiren cevaplar yazıyordu.

Sa'd zeki, kahraman, Resûlullah'ın dayısı, İslâm'a ilk girenlerden, savaş ve cenklerin cengaveri, kılıcın işlemediği, mızrağın isabet etmediği kimse... Tarihî bir savaşta ordusunun başında dimdik duruyor, sanki ordudan herhangi bir nefer gibi. Hiçbir gurur, kibir alâmeti taşıyor. Ta Medine'deki Mü'minlerin Emiri'ne

sığınıyor. Aralarında kilometrelerce uzaklık olmasına rağmen her gün ona bir mektup gönderiyordu.

Sa'd biliyor ki, Ömer (r.a.) tek başına hüküm vermiyor ve tek başına karar almıyordu. Etrafında bulunan, Allah Resûlü'nün ashabı ile istişarede bulunarak karar alıyordu. Ayrıca Sa'd kendisinin ve İslâm ordusunun Medine'deki insanların manevî güçleriyle desteklenmesini istiyordu.

Sa'd, Hz. Ömer'in tavsiyesini yerine getirdi ve Rüstem'e onu İslâm'a çağırmak üzere bir heyet gönderdi.

İran ordusunun komutanı Rüstem ile Sa'd'ın heyeti arasındaki konuşma bir hayli uzadı. Son olarak heyetin sözcüsü şunu söyledi:

"Allah Teâlâ mahlûkatından dilediğini putçuluktan tevhide çıkartmak için bizi seçmiştir... Kim bunu bizden kabul ederse, biz de onu kabul eder, bağrımıza basarız. Ona dokunmadan geri

döneriz. Kim de bizimle savaşırsa, Allah'ın vaadi yerine gelinceye kadar onunla savaşırsınız."

Rüstem sordu: "Allah'ın size vaad ettiği vaadi nedir?"

Sözcü cevap verdi: "Şehitlerimiz için cennet, kalanlarımız için zaferdir."

Heyet, İslâm ordusu komutanı Sa'd'a döndü ve harbin olacağı haberini getirdi. Sa'd'ın gözleri yaşlarla doldu. İstiyordu ki, savaş daha sonra veya daha önce olsun. Çünkü o gün hastalığı şiddetlenmiş, adımını atamayacak kadar ağırlaşmıştı. Bütün bedenini çıbanlar kaplamış, neredeyse oturamayacak hâle gelmişti.

Eğer savaş hastalığından önce veya hastalıktan kurtulduktan sonra olsaydı, onun için bu hastalığın hiç önemi olmayacaktı. Ama şimdi. Hayır, Allah Resûlü bir kimsenin "keşke" dememesini istemişti. Çünkü "Keşke" acziyetin ifadesiydi. Güçlü bir mü'min çaresiz ve aciz bir kimse değildi.

"Aslan Pençesi" Sa'd sıçradı. Orduya hitaben,

şu âyet-i kerime ile başlayan bir konuşmayı yaptı:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla..."

"Zikirden sonra biz Zebur'da yeryüzünün salih kullarımıza bırakıldığını yazdık."

Konuşmayı bitirdikten sonra orduya öğle namazını kıldırıldı. Sonra askerlerine yönelip "Allahu Ekber... Allahu Ekber... Allahu Ekber... Allahu Ekber" diye dört kere tekbir getirdi. Tekbir sesleriyle dağ taş, her yer inledi. Kolunu bir ok gibi ileri uzatıp, ilk hedefin emrini verdi:

"Haydin, Allah'ın bereketine..."

Sa'd son derece hastaydı. Otağı, yüksek sedye gibi yaptırdığı bir yerdi. Onun üzerinde yastığına dayanmış savaşı idare ediyordu. Kapısı açıktı, bir İran saldırısında yerle bir olur ve Sa'd anında can verirdi. Ama onun hiç korkusu yoktu, onun bunlarla uğraşacak zamanı da yoktu. O yüksek otağında sürekli talimat veriyor, tekbir getiriyordu. "Sağa yönelin, sol tarafı tutun.", "Önüne bak ey Muğire!", "Arkana dikkat ey Cerir!", "Vur Allah için ey Numan!", "Hücum ya

Es'aş!", "Sen de ey Ka'ka!", "İleri ey Ashab-ı Muhammed" gibi emirler yağdırıyordu. O'nun bu coşturucu sesi, âdeta her bir İslâm erini birer ordu kılmıştı. İran ordusu, sinek gibi hafif kalmış, putları ve ateşleri yokluğa gark olmuştu.

Rüstem ve askerleri arkasına bakmadan kaçmışlardı. İslâm ordusu ise Nihavend ve Medain'e kadar gitmiş, Kisra'nın sarayına dalmış, tacını, tahtını, hazinesini ganimet olarak ele geçirmişti.

Medain savaşında büyük bir imtihan daha geçirdi Sa'd. Medain savaşı, Kadisiye'den yaklaşık iki yıl sonra meydana gelmişti. Kadisiye'den sonra iki ordu birlikleri aralıklarla, sürekli olarak birbirleriyle çarpışmış, daha sonra Medain'de iki ordu karşı karşıya gelmişti. İslâm ordusu ile İran ordusu arasında bu son ve sınırları belirleyici bir savaştı. Sa'd, düşmanın, bulunduğu yer bakımından kendilerine üstünlük sağladığını anladı. Onların bu üstünlüklerini gidermeye karar verdi. Ancak aralarında Dicle nehri vardı. Nehrin

en coşkun olduğu bir mevsimdi.

Sa'd bir yerde durmuştu ki, Abdurrahman b. Avf'ın kendisine "Aslan Pençesi" diye nitelemesi kadar isabetliydi. İman ve kararlılığı bütün korkuları yenecek, tehlikeleri bertaraf edecek güçteydi. Ve Sa'd orduya nehri geçme emrini verdi. Önce nehirden en kolay geçilebilecek yerlerinin araştırılmasını istedi.

Henüz nehir geçilmeye başlanmadan, Sa'd'da nehrin karşı kıyısının güvenceye alınması düşüncesi belirdi. Çünkü düşman karşı tarafa hakim durumdaydı. Bunun için iki bölük teçhiz etti. Birinci bölüğe "Korkuların Bölüğü" adını verdi ve başına Asım b. Amr'ı getirdi. İkinci bölüğe "Korkusuzlar Bölüğü" adını verdi ve başına Ka'ka' b. Amr'ı getirdi.

Bu iki bölük, suya dalıp karşıya geçecek ve orada arkasından gelen ordu için güvenli bir yer temin edecekti. İşlerini başarıyla yerine getirdiler.

O gün Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın planı öyle bir başarı sağlamıştı ki tarihçiler sanki Sa'd'ı göz ardı

etmişlerdir. Bu öyle bir başarıydı ki, Sa'd bile neredeyse kendini görmüyordu. Hatta arkadaşı ve savaşta yardımcısı Selmân-i Farisî'yi bile görmüyordu. Halbuki o elinde kılıç, büyük bir kahramanlıkla sallıyor sallıyor ve şöyle haykırıyordu:

"İslâm yenidir... Allah' a yemin olsun ki, karalar onlara boyun eğdiği gibi denizler de onlara boyun eğecek! Selmân'ın canı kudret elinde olan Allah'a yemin olsun ki, İslâm ordusu dalga dalga çıkacak Dicle'den, dalga dalga girdiği gibi..."

Evet, tıpkı Selmân'ın dediği gibi oldu... Bölük bölük nehre dalan İslâm ordusu, hiçbir neferin burnu kanamadan, İran ordusuna fırsat bırakmadan bölük bölük nehirden çıktı... Birinin elinden mızrağı veya silahı düşse bir diğeri yardım ediyor veya yardım edilmesi için çağrı yapıyordu. İşte böyle bir yardımlaşma içinde karşıya geçtiler.

Bu durumu bir tarihçi şöyle anlatır:

"Sa'd, müslümanlara şöyle hitabetti:

"Allah size yeter! O ne güzel vekildir."

Sonra atını Dicle'ye sürdü, ardından bütün bir ordu yürüdü. Hiç kimse beri tarafta kalmadı. Sanki toprak üzerinde gidiyorlarmış gibi karşı tarafa yürüdüler. Öyle ki, koltuklarına kadar sulara gömülmüşlerdi. Süvari ve piyadelerden dolayı su görünmez olmuştu. İnsanlar sanki toprak üzerinde gidiyorlarmış gibi birbirleriyle sohbet ediyorlardı. Bu, Allah'a ve zafer vaadine duyulan güven duygusunun verdiği gönül rahatlığının bir eseri idi.

Hız. Ömer, onu Irak valisi tayin ettiğinde yine onun emriyle Kûfe şehrini kurdu ve orada çeşitli sosyal konutlar ve meskenler yaptırdı. Böylelikle Irak'ta İslâm'ın temelleri atılmış ve yerleştirilmiş oldu.

Bir gün Sa'd'ı, Emirü'l-mü'minin Hız. Ömer'e şikayet ediyorlar... Aşırı tabiatları onlara galip geliyor ve gülünç bir iddia ortaya atıyorlar: "Sa'd güzel namaz kıldırıyor."

Sa'd böylesi bir şikayet karşısında gülmekten kendisini alamıyor ve: "Allah'a yemin olsun ki, ben

onlara Allah Resûlü'nün namazı gibi namaz kıldırıyorum. İlk iki rekâtı uzun, son iki rekâtı da kısa yapıyorum." diyor.

Bu şikâyet üzerine Hz. Ömer onu Medine'ye çağırıyor. Ama kızmıyor. Sa'd da hemen emre uyup geliyor. Kısa bir zaman sonra Hz. Ömer, Sa'd'ı tekrar göndermek istiyor. Sa'd gülerek: "Namazı güzel kıldırmadığımı iddia eden insanlara beni tekrar mı göndermek istiyorsun?" diye teklifi geri çeviriyor.

Ve Medine'yi hüznler kaplıyor. Mü'minlerin Emiri Hz. Ömer suikasta uğruyor ve ağır yaralanıyor. Bunun üzerine Hz. Ömer Resûlullah'ın ashabından altı kişilik bir şûra oluşturuyor, yeni halifeyi seçmelerini emrediyor ve ekliyor:

"Size Allah Resûlü'nün ölürken razı olduğu altı kişiyi seçtim."

Bu altı kişi içinde Sa'd b. Ebû Vakkâs da var. Hz. Ömer'in sözlerinden, eğer bir kimse halife seçilecekse o Sa'd'ın tercih edeceği kimse olacaktır gibi bir anlam çıkıyor. Nitekim o, şûra

heyetine vasiyetinde şöyle diyor:

"Şayet Sa'd birini seçerse, o halifedir. Başkası seçerse Sa'd'ın onayı alınsın."

Ömrü uzadı ve büyük fitne koptu. Sa'd herkesten uzaklaştı. Ev halkına ve çocuklarına fitne ile ilgili hiçbir haberi kendisine getirmemeleri için emir verdi.

Bir gün insanlar onun bulunduğu yere doğru yöneldiler. Yeğeni Haşim b. Utbe b. Ebû Vakkâs ona şu haberi getirdi: "Ey amcam, burada yüz bin kılıklı insan senin halifelige en layık kişi olduğuna inanıyorlar."

Sa'd şöyle cevap verdi:

"Yüz bin kılıç bir kılıç demektir. Bir mü'mine vurduğu zaman hiçbir şey yapmaz. Ama bir kâfire vurursa, onu paramparça eder."

Yeğeni onun maksudını anladı ve onu uzletinde kendi hâline bırakıp ayrıldı.

Sonuçta Muaviye halife oldu, ortalık duruldu. Muaviye, Sa'd'a sordu: "Sana ne oluyor da bizimle

birlikte savaşmıyorsun?"

Sa'd: "Zifiri karanlık bir fırtınaya tutuldum. Ben de "ıh ıh" diyerek develerimi çöktürdüm ki, ortalık açılsın." dedi.

Muaviye: "Allah'ın kitabında "ıh ıh" yoktur. Ancak şu vardır: **"Eğer mü'minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşırlarsa aralarını bulun, barıştırın. Biri diğzerinin üzerine saldırırsa, Allah'ın emri gelinceye dek saldırganla savaşın."** Sen ise ne saldırganlarla beraber oldun, ne de saldırıya uğrayanlarla."

Sa'd: "Ben Allah Resûl'nün; **"Sen Musa yanında Harun ne ise benim yanımda öylesin. Ancak benden sonra peygamber yoktur."** dediğı bir kimseye karşı, yani Hz. Ali'ye karşı savaşamazdım."

Hicretin 54. senesi Sa'd 80 yaşında...

Rabbi'ne kavuşma hazırlıkları içinde...

Oğlu onun son dakikalarını şöyle anlatıyor:

"Babamın başı dizimdeydi. Son nefesini vermek üzereydi. Ağladım.

"Niçin ağlıyorsun ey oğul?" dedi. "Allah bana asla azap etmez. Ben cennet ehlindenim."

Onun iman gücü ölüm sarsıntısını bile hafif kılıyordu. Çünkü sözü en güvenilir ve en doğru olan Allah Resûlü ona güvence vermişti. Öyleyse korkacak bir durum yoktu.

"Allah bana asla azap etmez. Ben cennet ehlindenim."

Şu kadar var ki; o en güzel hatıralarla Allah'a kavuşmak istiyordu. O bu hatıraları dini ve imanı sayesinde topladı, Allah Resûlü'ne bağlılığı ile elde etti.

Oda da bulunan bir sandığa işaret etti. Açtılar, içinden eski, parçalanmış bir gömlek çıktı. O gömleğin kendisine kefen yapılmasını istedi. Ve ekledi:

"Bu elbise ile Bedir'de müşriklere karşı sa-

vaştım. Ve onu bugün için sakladım."

Evet... Bu sadece bir elbise değildi; bir alâmetti... Allah erlerinin iman işaretiydi... Doğruluk, dürüstlük, şecaat, kahramanlık nişânesiydi...

İnsanların omuzlarında, Medine sokaklarında, son muhacirin naaşı taşındı. Kendinden önce Allah'a kavuşmuş olan dostlarına uğurlandı.

Elveda Sa'd!..

Elveda Kadisiye kahramanı!..

Medain fatihi!..

Mecusi ateşini ebediyen söndüren insan!..

SÜHEYB b. SİNÂN
Kazancı Kârlı İnsan

Nimet içinde dünyaya geldi.

Babası "Übella" ülkesinin hakimi ve İran Kısra'sının oraya tayin ettiği valisi idi. Araplar İslâm'dan uzun süre önce oraya yerleşmişlerdi. Musul ile Arap Yarımadası yolu üzerinde, Fırat'ın

kenarında bulunan sarayında mutlu ve müreffeh bir hayat yaşıyordu.

Bir gün ansızın Rumların (Bizans) saldırısına maruz kaldı. Birçok insan esir alındı. Süheyb b. Sinân da bu esirlerden biriydi. Rum tüccarlar uzun bir yolculuktan sonra onu Mekke'ye getirdiler. Orada Abdurrahman b. Cüd'an'a sattılar. Rum şehirlerinde geçirdiği çocukluk çağından sonra gençlik çağına adım atmıştı. Esirliği sırasında Rumların dillerini ve lehçelerini öğrenmişti.

Yeni efendisi onun zekâsına, gelişmesine ve samimiyetine hayran oldu ve onu azad etti. Sonra da kendisiyle ticaret yapması için imkân tanıdı.

Ammâr b. Yâsir onunla karşılaşmasını şöyle anlatır:

"Süheyb b. Sinân'a Erkam'ın evinin kapısında rastladım.

"Ne arıyorsun burada?" dedim.

"Sen ne arıyorsun?" diye cevap verdi.

"Muhammed'in yanına girip, söylediklerini dinlemek istiyorum." dedim.

"Ben de aynı şeyi yapmak istiyorum." dedi.

Allah Resûlü'nün yanına girdik, bize İslâm'ı anlattı, biz de orada müslüman olduk. Onunla birlikte akşama kadar kaldık. Bu işi gizli tutma kararıyla oradan ayrıldık."

Böylelikle Süheyb, Erkam'ın evinin yolunu öğrenmişti. Hidâyet ve nur yolunu öğrenmişti. Aynı zamanda ağır bir yük altına girmiş, büyük fedakârlıklara katlanmayı göze almıştı.

Erkam'ın evinin dış dünya ile alâkayı kesen ağaç kapı eşiğini atlayıp geçmek, mücerret bir eşiği geçip içeri girmek anlamını taşımıyordu. Bilakis bütün dünyayı bir tarafa bırakıp, başka bir dünyaya geçiş anlamını ifade ediyordu.

Dini, ahlâkı, töresi ve düzeni ile bütün bir eski yaşantıyı atıp, yeni bir din, ahlâk, töre ve düzen ile yepyeni bir yaşama adım atmaktı.

Eşikten geçmek, maddî anlamda her ne kadar

küçük bir adım atmak olarak görülse de, mâna aleminde çok büyük bir adımdı.

Fakirler, garipler, düşkünler açısından bu adım, büyük fedakârlıkları göze almayı gerektiriyordu.

Dostumuz Süheyb, kimsesiz yabancı bir insan; evin kapısında karşılaştığı arkadaşı Ammâr b. Yâsir ise fakir bir kimse idi. Onları tehlikenin kucağına atılmaya ve içine dalmaya iten neydi?

Bu, karşı konulmaz imanî bir çağrıdır. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güzel hâl ve hareketi onları âdeta büyülemişti.

Bütün bunlardan daha önemlisi, Allah'ın bir rahmetiydi onların müslüman oluşu. Çünkü Allah dilediğine rahmetini indirir, dilediğini de hidâyete erdirirdi.

Süheyb inananlar kafilesinde yerini aldı. Ezilenler ve zulme uğrayanlar arasındaki yerini

aldı. Kendilerini feda edenler, canını ortaya koyanlar arasındaki yerini aldı.

O yüklendiği davaya tam olarak sarılmış, altına girmiş sorumluluğun bilincine ermişti.

Şu sözleri bu durumuna tanıklık eder:

"Allah Resûlü nerede bulunduyorsa ben de orada bulundum. Nerede bir biat olduysa katıldım, biat ettim. İlk gazveden son gazveye kadar bütün gazvelerde Allah Resûlü'nün yanında yer aldım. Ne zaman ki mü'minler önden gelecek bir tehlikeden korktular, önlerine siper oldum. Ne zaman ki arkalarından gelecek bir tehlikeden korktular, arkalarına siper oldum. Allah Resûlü'nü hiçbir zaman düşmanla yüz yüze bırakmadım. Orada mutlaka siper olarak ben bulundum. Bu durum, Allah Resûlü, Rabbi'ne kavuşana dek sürdü."

İşte bu, iman coşkusunun ve erişilmez dostluğun bir ifadesidir.

Süheyb ve din kardeşleri böylesi bir imana sahip kimselerdi. Daha ilk gün Allah Resûlü ile

karşılaşmışlar ve ona biat etmişlerdi.

Eski dünya ile ve insanlarla irtibatını kesmiş, yeni bir dünyaya iltica etmişti.

Hiçbir şeyden sakınmaksızın ona tâbi olmayı sürdürmüş, hiçbir toplantıyı kaçırmamış ve gözünü budaktan sakınmamıştı. Bolluğu bırakıp fakirliğe, dünya lezzetlerini bırakıp tehlike ve ölüme yönelmişti âdetâ.

Hicret günleri gelip çatmıştı. Bu uğurda Süheyb bütün malını, parasını hiçe saymış, geride bırakmıştı.

Allah Resûlü hicrete karar verip de durumu Süheyb'e bildirince kendisinin üçün üçüncüsü olması gerekiyordu: Allah Resûlü, Ebû Bekir ve Süheyb.

Bu sırada Kureyş geceleyin Allah Resûlü'nün hicretine engel olmaya karar vermişti.

Süheyb Kureyş'in bu engeline takıldı, bundan dolayı da Hz. Peygamberle yapacağı hicrete yetiemedi. Allah Resûlü, yol arkadaşı Ebû Bekir

ile beraber yolu koyulup gitmişlerdi.

Süheyb, uzun süre Kureyş ile tartıştı, mücadeleye etti. Sonunda onlardan kurtuldu. Bineğine binip çöle daldı. Epey yol kat etmişti ki, Kureyş ardı sıra avcı birlikleri gönderdi. Süheyb'e yaklaşmak üzereydiler ki, onlara şöyle haykırdı:

"Ey Kureyş topluluğu! Bilirsiniz ki, ben en iyi ok atanınızım. Allah'a yemin olsun ki, kim bana yaklaşmaya kalkarsa, okumla beynini parçalarım. Oklarım kâfi gelmezse, kılıcımla kafasını uçururum. Ta ki, elimde bir şey kalmayınca kadar savaşırım. Dileyen beri gelsin. Dilerseniz size malımı veririm; siz de beni kendi hâlime bırakırsınız."

Can tatlı geldiği için malı karşılığında bırakmayı kabul ettiler ve şöyle dediler:

"Bize geldiğinde fakirdin, bizim yanımızda çok mala sahip oldun, makam ve mevki sahibi oldun. Şimdi ise hem canını kurtarıyorsun, hem de malını götürüyorsun."

Malını sakladığı yeri onlara gösterdi. Onlar da

onu bırakıp, gerisin geriye Mekke'ye döndüler. Kureyşliler onun sözünü yeterli buldular. Doğru söylediğine dair bir belge bile istemediler. Zaten doğruluğundan hiç şüphe etmezlerdi. Bu durum Süheyb'in içinde yaşadığı topluluktaki itibar ve güvenilirliğinin bir belgesidir.

Böylece Süheyb tek başına mutlu bir şekilde hicret etti. Kuba'da Resûlullah'a yetişti. Hz. Peygamber bazı ashabıyla oturuyorlardı. Süheyb'i görür görmez:

"Ey Ebû Yahya! Alış verişin kârlı oldu!" dedi. O anda şu âyet-i kerime nazil oldu:

"İnsanlardan öyle kimseler vardır ki, Allah'ın rızasını almak için kendi nefislerini feda ederler. Allah da kullarına şefkatlidir." (Bakara, 207)

Evet, Süheyb bütün serveti karşılığında mü'min olan nefsini satın almıştı. Bundan dolayı da hiçbir zaman aldandığını düşünmedi ve hiçbir şekilde pişmanlık duymadı.

Mal nedir? Altın nedir'? Bütün bir dünya nedir

ki, iman olduktan sonra?

Allah Resûlü onu çok seviyordu. Süheyb takva ve zühdünün yanı sıra nükte sahibi bir kimseydi. Allah Resûlü bir gün onu taze hurma yerken gördü. Gözünün biri yaşıyordu. Hz. Peygamber: **"Gözün yaşara yaşara hurma yiyorsun."** buyurdular. Bunun üzerine Süheyb: "Önemli değil, onu diğer gözüm için yiyorum." diye cevap verdi.

Son derece cömertti. Beytül-maldan olan gelirinin tamamını infak ederdi. Muhtaçları sürekli gözetirdi. Fakire, yetime, esire sırf Allah sevgisi için yemek yedirirdi.

Onun bu eli açıklığı Hz. Ömer'in dikkatini çekmiş ve şöyle demişti: "O kadar çok yemek yediriyorsun ki, israf ediyorsun." Süheyb cevaben: "Allah Resûlü'nden "En hayırlınız çok yemek yedirendir." diye işittim" dedi.

Süheyb'in hayatı birçok büyük olay ve me-

ziyetlerle doluydu.

Bu meziyetlerini bilen Ömer b. Hattab onu mü'minlere namaz kıldırması için seçmişti. Hz. Ömer, namaz kıldırırken hançerlenip yaralanınca, Süheyb'in insanlara sabah namazını kıldırmasını emretti. Son nefesini verirken de en son vasiyeti şu olmuştu: "Namazı insanlara Süheyb kıldırınsın."

Böylece yeni halife seçilene kadar Süheyb, namazları kıldıracaktı. Çünkü namazı ancak mü'minlerin emiri kıldırıyordu. Yeni halife seçilene kadar namazı kim kıldıracaktı? İşte bu durumu bilen Hz. Ömer, son nefesini vermeden önce Süheyb'in namaz kıldırmasını istemiş ve bunu vasiyet etmişti. Bu durum, imam tayin olunana yani halife seçilene kadar devam edecekti.

Süheyb için bu geçici imamlık Allah'ın kendisine nimetini tamamlaması oldu. Çünkü o, Allah'ın salih kullarındandı.

MUÂZ b. CEBEL

Helal-Haram Sınırını En İyi Bilen

Allah Resûlü (s.a.v.) İkinci Akabe Biatını alırken yetmiş kişiden oluşan Medineli müslüman temsilcilerin içinde nur yüzlü, açık gözlü, parlak simalı bir genç vardı. Gözünü ve kulağını konuşmalara vermiş, pür dikkat dinliyordu.

İşte bu kişi Muâz b. Cebel'di (r.a.).

Ensârdandı. İkinci Akabe biatında biat etmişti. Böylece ilklerden olmuştu.

Bir adam düşünün ki, iman ve bağlılıkta zirve... Hiçbir yerde veya savaşta Resûlullah'dan (s.a.v.) geri kalmamış... İşte bu adam Muâz'dan başkası değil.

Onun meziyetlerinin ve özelliklerinin en önemlisi, derin anlayışlılığı idi.

Fıkıh ve ilimde öyle bir mertebeye ulaşmıştı ki, Allah Resûlü'nün (s.a.v.) şu sözlerine mazhar olmuştu: "Ümmetim içinde helal ve haramı en iyi bilen Muâz b. Cebel'dir."

O, akıl üstünlüğü ve cesaretle Ömer b. Hattâb'a benziyordu. Allah Resûlü (s.a.v.) onu Yemen'e gönderirken sordu:

"Neyle hüküm vereceksin ey Muâz?"

"Allah'ın kitabıyla."

"Allah'ın kitabında bulamazsan?"

"Resûlü'nün sünnetiyle."

"Resûlü'nün sünnetinde de bulamazsan?"

"Kendi görüşümle içtihat ederim."

Bu cevap üzerine Allah Resûlü'nün yüzünü sevinç aydınlığı kapladı ve şöyle buyurdu: **"Resûlü'nün elçisini, Resûlü'nü razı edecek duruma getiren Allah'a hamd olsun."** Allah'ın kitabını

ve Resûlü'nün sünnetini esas alan Muâz'ın ne aklı, hakikatleri görmesine engel oldu, ne de hakikatler aklına gizli kaldı.

Zeka ve aklını kullanmadaki bu mahareti ve cesareti, akranları ve dostları içinde kendisine saygın bir yer kazandırmıştı. Bunun neticesinde de "haram ve helali en iyi bilen kişi" övgüsüne mazhar olmuştu.

Tarihî rivayetler, nerede olursa olsun, parlak zekası sayesinde her problemin üstesinden geldiğini bildirmektedir.

Âizullah b. Abdullah, Hz. Ömer'in hilafetinin ilk günlerinde Resûlullah'ın ashabıyla birlikte mescide girişini ve sonrasını şöyle anlatır:

"Otuz kişilik bir meclise oturdum. Hepsi Allah Resûlü'nden hadis rivayet ediyorlardı. İçlerinde koyu esmer tenli, ifadesi tatlı, parlak yüzlü bir genç vardı. Orada bulunanların yaşça en küçüğü idi. Aralarında hadis hakkında ihtilaf çıkınca o derhal müdahale ediyor ve doğrusunu söylüyordu. Ancak bunu sorduklarında yapıyordu. Toplantı

bittiğinde yanına yaklaştım ve "Ey Allah'ın kulu, kim olduğunu söyler misin?" dedim. "Ben Muâz b. Cebel'im" dedi.

Ebû Müslim el-Havlanî şöyle anlatır:

"Humus mescidine girdim. Ortalarında parlak yüzlü bir gencin oturduğu bir toplulukla karşılaştım. Genç hiç konuşmuyordu. Topluluk bir meselede anlaşmazlığa düşünce, hemen gence müracaat ediyorlardı. Yanımda oturan kişiye: "Bu kimdir?" diye sordum. "O, Muâz b. Cebel" dedi. O an ona karşı içimde bir sevgi doğdu."

Şehr b. Havşeb de şöyle anlatır:

"Allah Resûlü'nün sahâbesi hadis rivayet ederlerken, şayet aralarında Muâz varsa, çekinerek ona bakarlardı."

Nitekim Hz. Ömer onunla çokça istişare ederdi. Bazı konularda Muâz'a baş vurur, onun görüş ve düşüncelerini alır ve şöyle derdi: "Muâz olmasa Ömer helak olurdu."

O, meseleleri çözüme bağlayan bir akla, ikna

edici bir mantığa sahipti. Ne zaman onu tarihin yapraklarında görsek, daha önce anlattığımızın bir benzeriyle karşılaşırız:

İnsanlar etrafına halka olmuş oturuyorlar...

O susuyor... İnsanlar hadis-i şerife susadıkları zaman konuşuyor. Bir meselede ihtilafa düştüler mi, hemen ona baş vuruyorlar...

Çağdaşlarından biri onun konuşmasını: "Sanki ağzından nur fişkırıyor, inciler dökülüyor." biçiminde tanımlıyordu.

O ilimdeki yerini, Allah Resûlü (s.a.v.) daha hayattayken elde etmiş, onun irtihalinden sonra da devam ettirmiştir. Hz. Ömer zamanında vefat ettiğinde henüz otuz yaşındaydı.

Muâz eli açık, gönlü açık, ahlâkı temiz bir insandı. Bir şey istendi mi derhal verirdi. Bu eli

açıklığı ve cömertliği bütün malını alıp götürmüştü.

Allah Resûlü (s.a.v.) vefat ettiğinde Muâz Yemen'deydi. Onu müslümanlara dinini öğretsin diye oraya Allah Resûlü (s.a.v.) göndermişti. Hz. Ebû Bekir'in halifeliğinde Muâz Yemen'den döndü. Hz. Ömer biliyordu ki, Muâz servet sahibiydi. Hemen Hz. Ebû Bekir'e gidip, Muâz'ın malının yarısının alınmasını teklif etti!!.. Teklif etmekle yetinmedi, derhal Muâz'ın evine gidip, bu durumu ona bildirdi.

Muâz eli ve zimmeti temiz bir kimseydi. Servet edinmiş olsa bile, bu böyleydi. Çünkü o asla günah işlememiş, şüpheli şeylere yaklaşmamıştı. Bundan dolayı Hz. Ömer'in düşüncesine karşı çıktı. Bunun üzerine Hz. Ömer onu kendi hâline bıraktı ve ayrıldı.

Ertesi gün Muâz koşarak Hz. Ömer'in evine geldi. İki gözü iki çeşme, ağlamaktan nerdeyse konuşamıyordu. Ağlamaklı sesiyle şöyle dedi:

"Uyuduğumda kendimi büyük bir denizin

ortasında buldum. Boğulacağım diye korktum. Sonra sen geldin ve beni kurtardın ey Ömer."

İkisi birlikte Hz. Ebû Bekir'e gittiler ve malının yarısını Beytül-mala almasını istediler. Ebû Bekir (r.a.): "Senden hiçbir şey almayacağım." dedi. Hz. Ömer, Muâz'a baktı ve: "Şimdi malın tertemiz oldu." dedi.

Eğer Hz. Ebû Bekir, Muâz'ın haksız kazanç sağladığına dair en küçük bir şüphe duysaydı, bir kuruş bile bırakmaz alırdı. Hz. Ömer de onun peşini asla bırakmazdı.

O hayırlı bir topluluk içinde yaşıyordu. Hepsi zirveye doğru yarışan bir topluluktu. Kimi uçarak gidiyordu, kimi de yürüyerek... Ama hepsi de gidiyordu. Çünkü mübarek insanlardı onlar...

Muâz Şam'a göçmüş, orada ailesiyle ve kendisini ziyarete gelen âlim kimselerle günlerini geçiriyordu. Dostu olan Şam valisi Ebû Ubeyde ölünce Hz. Ömer onu Şam valiliğine tayin etti.

Görevde birkaç ay gibi kısa bir zaman kaldı, akabinde rahmet-i Rahman'a kavuştu. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Muâz'ı benden sonra yerime halife tayin etmiş olsaydım ve Rabbim bana "Niçin onu bu göreve getirdin?" diye sorsaydı şöyle derdim: "Resûlü'nden şöyle işittim: "Âlimler Allah'ın huzurunda toplandıklarında Muâz içlerinde olacaktır."

Hz. Ömer'in burada kastettiği halifelik sadece bir beldeye vali tayini olmayıp, onun bütün İslâm coğrafyasına halife olarak tayin edilmesidir. Nitekim Hz. Ömer'e ölümünden az önce: "Bize bir kimseyi halife olarak atasan" diye sorulduğunda şöyle cevap vermişti: "Şayet Muâz b. Cebel sağ olsaydı, onu yerime halife tayin ederdim. Rabbime ulaşp da bana "Ümmet-i Muhammed'e kimi lider olarak bıraktın?" diye sorsaydı, "Onların başına Muâz b. Cebel'i bıraktım." derdim. Çünkü Allah Resûlü'nden (s.a.v.) şunu duymuştum: "Muâz b. Cebel kıyamet günü âlimlerin önderidir."

Bir gün Allah Resûlü (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

"Ey Muâz! Allah'a yemin olsun ki, ben seni çok seviyorum! Her namazın akabinde şu duayı okumayı unutma: "Allah'ım, beni zikrine, şükrüne, sana güzel ibadete muvaffak kıl, bu konuda yardımını esirgeme!"

Evet, Allah'ın yardımı mutlak surette gerekliydi. Nitekim Allah Resûlü (s.a.v.) kendisini gören ve sohbetinde bulunan bütün insanlara bu doğrultuda tavsiyede bulunmuş, dayanılacak gerçek güç ve kudret sahibinin ancak Allah Teâlâ olduğunu ısrarla belirtmişti.

Muâz dersini tam olarak öğrenmiş ve en güzel şekilde uygulamıştı.

Allah Resûlü (s.a.v.) bir sabah Muâz'a yaklaştı:

"Nasıl sabahladın ey Muâz?" diye sordu. Muâz:

"Gerçek bir mü'min olarak ya Resûlullah." diye cevap verdi. Allah Resûlü (s.a.v.) ikinci olarak:

"Her doğrunun bir hakikati vardır. Peki, senin imanının hakikati nedir?" diye sordu. Muâz cevaben: "Hiçbir sabah olmuyor ki, akşama eremeyeceğim korkusuna kapılmayayım. Akşam olunca da sabaha eremeyeceğim endişesinde oluyorum. Bir adım attığımda diğerini atabileceğimden emin olamıyorum. Amel defterlerini okumaya çağrılan, diz üstü çökmüş ümmetleri görür gibi oluyorum. Sanki cennet ehlini cennet nimetleri içinde görüyorum. Cehennemdekiler de azap çekerlerken gözümün önüne geliyor." diye cevapladı. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v.):

"Evet, kavradın; bu hâline devam et." diye buyurdu.

Evet... Muâz, bütün benliğini Allah'a teslim etmiş, ondan gayrisini görmez olmuştu.

İbn Mes'ûd onu çok iyi anlatmış, demiş ki:

"Muâz Allah'a hakkıyla ibadet eden, dosdoğru

yolda bir ümmetti. Biz Muâz'ı, İbrahim'e (a.s.) benzetirdik."

Muâz ısrarla ilme ve Allah'ı anmaya çağırıyordu insanları. Onların doğru bilgilenmelerini istiyor ve şöyle diyordu:

"Hikmet ehlinin sürçmelerinden sakının. Gerçeği gerçekle öğrenin. Kuşkusuz gerçeğin ışığı, aydınlığı vardır."

İbadetin temiz bir niyetle ve ölçülü yapılmasını isterdi. Bir gün: "Bana bir şeyler öğret." diyen bir müslümana: "Öğreteyim de sözümü tutacak mısın?" diye sormuş. Adam: "Bütün gücümle tutacağım." diye söz verince şöyle demişti:

"Bazen oruç tut, bazen tutma. Gecenin bir kısmında namaz kıl, kalanında uyu. Kazanç temin et; ama haram yeme. Müslüman olarak ölmeye gayret et."

İlmi, hem bilgi hem de amel olarak görüyordu. Bu doğrultuda olmak üzere:

"Öğrenmek istediğiniz her şeyi öğrenin. Şunu bilin ki, Allah siz o ilimle amel edinceye kadar ondan size hiçbir fayda sağlamaz." demiştir.

Esved b. Hilal anlatıyor:

"Biz, Muâz'la birlikte yürüyorduk. Bize şöyle dedi:

"Haydi oturalım da biraz iman edelim."

Herhalde sürekli suskunluğunun sebebi, sürekli tefekkür ve düşünce içerisinde olmasıydı. Bu hâli Allah Resûlü'ne (s.a.v.) söylediklerinin tecellisiydi. Bir adım attığında öbür adımı atıp atamayacağından emin olamamanın kaygısıyla hareket ediyordu. İşte bu Rabbinin zikrine tam olarak kendini vermenin ve nefsinin sürekli denetim altında tutmanın bir ifadesiydi.

Ecel geldi ve Muâz huzura çağrıldı...

Ölüm sarhoşluğunda her canlı şuurunu kaybeder. Şayet konuşabilirse, hayatı ve durumu hakkında bazı şeyler söyler.

İşte böyle bir durumda Muâz, bir yüce mümini açığa veren şu kelimeleri dilinden dökmüştü:

"Allah'ım, ben senden korkardım. Şimdi ise senden ümitliyim. Sen de bilirsin ki ben, dünyanın ne akan nehirlerini, ne de salınan ağaçlarını sevmedim... Susuzluğumun giderilmesini ve zorluklara göğüs gerebilmeyi ve ilim, iman ve taatimin arttırılmasını umarım."

Sağ elini sanki ölümle tokalaşır gibi açtı. Ötelere doğru "Merhaba ölüm!" diyerek yürüdü gitti...

Ve Muâz Rabbine yürüdü...

MİKDÂD b. AMR
İlk İslâm Süvarisi

"Atının kendisiyle Allah yolunda cihada yürüdüğü ilk kişi, Mikdâd b. Esved'dir" diyor arkadaşları ondan söz ederken.

Mikdâd b. Esved dediğimiz bu kahramanımız aslında Mikdâd b. Amr'dır. Cahiliyye döneminde Esved b. Abdüygus ile anlaşma yapmış, o da kendisini evlatlık almıştı. Bu nedenle Mikdâd b. Esved diye çağrılmaya başlanmıştı. Fakat "evlatlık edinmeyi" ortadan kaldıran âyet inince

babası Amr b. Sa'd'a nispet edilmeye devam edildi.

Mikdâd ilk müslümanlardandır. Müslümanlığını açığa vurup ilan eden yedi kişiden biridir. Tabi ki yiğitlerin şecaati, havarilerin iyi hâli içinde, Kureyş'in eziyet ve işkencelerinden payını alarak...

Güzelliği asla pörsümeyecek şaheser bir tablo çizecekti onun Bedir' deki durumu...

Yüce bir hâldi, gören herkes bu büyük hâle sahip olmayı isterdi kuşkusuz...

"Bir mecliste Mikdâd'ın bir tutumuna şahit olmuştum." diyor Allah Resûlünün arkadaşı Abdulllah b. Mes'ûd: "Ona sahip bulunmak, bana dünyadaki her şeyden daha hoş gelirdi."

Sıkıntının başladığı günlerdeydi... Kureyş'in şiddetli baskılar, inatçı ısrarlar, kibir ve azamet gösterdiği günlerdeydi...

İşte o günlerdeydi, müslümanlar gayet azdı ve daha önce hiç İslâm uğruna savaşıla sınan-

mamışlardı. Bu onların yapacakları ilk gazve idi...

Allah Resûlü durmuş, yanındakilerin imanını yokluyor, atlı ve yaya olarak üstlerine yürüyen düşmanla karşılaşmak için hazır olup olmadıklarını sınıyordu.

Onlarla konuyu istişare ediyordu. Sahâbe biliyordu ki, Hz. Peygamber onların fikir ve görüşlerini istediğinde bunu hakikaten yapıyordu (yoksa âdet yerini bulsun diye değil). Herkesten de gerçek görüş ve kanaatini istiyordu. Şayet birisi tüm topluluğun görüşüne ters bir görüş ifade edecek olsa bile ona herhangi bir güçlük ya da kınama yapılmazdı.

Mikdâd müslümanlar arasında savaş hususunda çekimserliği olabilecek kimselerin bulunmasından endişeliydi... Savaşın parolasını kesin cümlelerle belirtmek ve oluşumunda iştirak etmek için, kendinden önce kimse konuşmadan söz almaya karar verdi.

Fakat o daha dudaklarını kıpırdatmadan Ebû

Bekir (r.a.) konuşmaya başlamıştı. Mikdâd gayet sakinleşmişti, Ebû Bekir diyeceğini demiş ve çok güzel konuşmuştu...

Onu Ömer b. Hattab izlemiş, o da konuşmuş ve gayet güzel söylemişti.

Sonra Mikdâd öne geçti ve:

"Ey Allah'ın Resûlü!" dedi. "Yürü git Allah'ın gösterdiğine doğru, biz seninleyiz... Allah'a yemin olsun ki sana, İsrail oğulları'nın Musa'ya (a.s.) dedikleri gibi: "Sen ve Rabbin gidin savaşın, biz burada oturacağız." diyecek değiliz... Aksine deriz ki: "Sen ve Rabbin gidin savaşın, biz de sizinle beraber savaşçılarız!.. Seni hakikatle gönderene andolsun ki şayet sen bizi kılıç deryasına götürsen bile seninle beraber hakkı tebliğ edene kadar kılıcsız da savaşırız. Allah sana fethi nasip edinceye dek sağında, solunda, önünde ve arkanda çarpışırız."

Cümleler, atılmış kurşunlar gibi boşalmıştı... Peygamberin yüzü sevinçten parıldamış, Mikdâd'a ettiği güzel duadan ağzı ışıldamıştı. Mikdâd b. Amr'in söylediği bu kesin sözler, inanan, salih toplulukta sevinç yaratmıştı. Öyle bir söz ki, kuvveti ve ikna gücüyle "söz" denen şeyi ortaya koyuyordu.

Evet, Mikdâd'ın konuşması inananların gönlünde gayesine ermişti. Ardından ensârın liderlerinden Sa'd b. Muâz kalkmış: "Ey Allah'ın Resûlü!" demişti. "Biz sana inandık ve doğruladık. Getirdiğin şeyin hak olduğuna şehâdet ettik ve bu hâl üzere sana ahid ve misakımızı verdik. Dilediğin şeye yürü, biz seninleyiz... Seni hakikatle gönderene yemin olsun ki, şayet bize şu denizi göstersen ve sen de dalsan, kuşkusuz biz de seninle dalarız. Bizden tek kişi bile geri kalmaz. Yarın düşmana bizimle karşı koymandan hoşnutsuzluk duymayız... Harpte sabırlıyız, (düşmanla) karşılaştığımızda sözümüzün eriyiz. Belki Allah sana bizim vasıtamızla gözünün aydınlığının gösterir... Allah'ın bereketi üzere götür bizi."

Peygamberin kalbi sevinçle dolmuştu.

"Yürüyün ve müjdelenin!" dedi Allah Resûlü ashabına.

Ve iki topluluk birbirine girdi.

O gün müslümanların üç tane atlısı vardı:

Bunlar Mikdâd b. Amr, Mersed b. Ebû Mersed ve Zübeyr b. Avvam idi. Diğer mücahidler ya yaya idiler yahut develere binmişlerdi.

Mikdâd'ın az önceki sözleri onun sadece şecaatini ortaya koymuyor; aynı zamanda üstün hikmet ve derin düşüncesini de ortaya çıkarıyordu.

İşte böyleydi Mikdâd...

Bilge ve akıllıydı. Hikmetini soyut kavramlarda değil; etkili prensip ve düzgün bir üslupta ifade ediyordu. Tecrübeleri de hikmet ve zekasının gıdasıydı denebilirdi.

Peygamber (s.a.v.) kendisini idareci olarak atamıştı bir defasında. Döndüğünde: **"İdareciliği nasıl buldun?"** diye sorunca, büyük bir samimiyet içinde şöyle cevap verdi Mikdâd:

"İdarecilik bana kendini öyle gösterdi ki, güya ben insanların en üstünüymüşüm de tüm herkes

benden aşağıymış. Seni hakikatle gönderene yemin olsun ki, kesinlikle bugünden sonra iki kişiye dahi başkanlık etmeyeceğim!"

Eğer bu bilgelik değilse nedir? Bu adam hakîm değilse, kim hakîmdir?

Benliğine ve zaafına kapılmayan bir adam...

Başkanlık yapıyor, benliğini kibir ve gurur kaplıyor ve kendi de bu zaafını anlıyor. Bunun üzerine, bu huylardan uzak durmak amacıyla bu tecrübeden sonra emirliği terk etmek ve kaçınmak için yemin ediyor. Sonra da yeminini tutup, emir olmuyor.

O Allah Resûlü'nden duyduğu bir sözü mırıldanırdı devamlı:

"Mutlu kimse, fitnelerden uzak kalandır."

O emirlikte aldatıcı bir kibir görmüştü. Öyleyse kendisinin mutluluğu ancak ondan uzak kalmakla mümkündü.

İnsanlar hakkında temkinli olarak yargıya varması da Mikdâd'ın bilgelığının tezahürüydü.

Hız. Peygamber'den böyle öğrenmişlerdi. Hız. Peygamber onlara âdemoğlunun kalbinin kaynayan kazandan daha çabuk değişim gösterdiğini öğretmişti.

Bundan ötürü o insanlar hakkındaki son yargısını ve kanaatini, kişinin ölüm anına kadar geciktirirdi. Ta ki hakkında yargıya varacağı kimsenin değişmeyeceği ve hayatına yenilik girmeyeceği kesinleşinceye kadar...

Bir sohbet esnasında sergilediği tutum, onun hikmet ve yüksek anlayışını hemen belli ediyor.

Arkadaşı bunu şöyle anlatıyor:

"Bir gün Mikdâd'la otururken, adamın biri yanımızdan geçti ve Mikdâd'a dönerek şöyle dedi:

- Allah Resûlü'nü (s.a.v.) gören şu iki göze ne mutlu! Allah'a yemin olsun ki gördüğünü görmek, şahit olduklarına şahit olmak isterdik.

Mikdâd da ona:

- Allah'ın kişiden gizlediği manzarayı istemeye kimsenin hakkı yoktur. Kişi şayet o döneme erişmiş olsa da, o dönemde nasıl olacağını

bilemez. Allah Resûlü ile aynı zamanda yaşamış öyle kimseler var ki, Allah bunları burunları üstü ateşe atmıştır. Siz bunların duçar oldukları belâdan sizi uzak tutan ve sizleri Rabbi'ne ve Nebî'sine inanan insanlar kılan Allah'a hamd etmez misiniz?!"

İşte hikmetin ta kendisi...

Allah ve Resûlü'nü seven her mü'min Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde yaşamayı ve onu görmeyi temenni eder.

Fakat hikmet ve maharet sahibi Mikdâd bu istekteki kaybolmuş uzaklığı açığa çıkarıyor.

Bu arzuyu taşıyan kimsenin, o günlerde yaşasaydı cehennem ehlinden olması ihtimal dahilinde değil midir? İnkârcılarla beraber inkâra yönelmesi yine bir ihtimal olarak önümüzde durmuyor mu?

Öyleyse Allah'ın, İslâm'ın istikrar bulduğu asırlarda yaşamayı nasip ettiği ve affıyla kuşattığı kimsenin Allah'a şükretmesi gerekmez mi?

Mikdâd'ın görüşü buydu. Her hâli tecrübeli, sözleri hikmet ve akılla yoğrulmuştu.

Mikdâd'ın İslâm'a olan sevgisi büyüktü, aynı zamanda anlayışlı ve hikmetli idi. Sevgi büyük ve hikmetli olunca, büyük bir insan ortaya koyar ki, bu insan, sevginin iyi hâlini bizatihi kendinde değil, sorumluluğunda bulur.

Mikdâd'ınki de böyleydi...

Peygamber sevgisi, Mikdâd'ın kalp ve şuurunu sevginin mesuliyeti ile öyle doldurmuştu ki... Bu, Peygamberi koruma sorumluluğu idi. Medine'de bir olumsuzluk duyulur duyulmaz, Mikdâd soluğu, Peygamberin kapısında alırdı.

İslâm'a olan sevgisi, onun kalbini, İslâm'ı himaye sorumluluğu ile doldurmuştu... Sadece düşmanların tarafından gelecek tehlikelerden değil, dostların hatalarından da korurdu.

Bir gün bir seriye ile beraber çıkmıştı. Düşman onları ablukaya muvaffak olmuştu. Seriye emiri,

hiç kimsenin hayvanını otlatmaması emrini vermişti. Fakat müslümanlardan biri, emri iyi bir şekilde haber alamadığından dolayı emre aykırı hareket etmişti. Bunun üzerine emirden aşırı bir ceza görmüştü. Belki de normalde hiç ceza almaması gerektiği hâlde.

Mikdâd ağlayıp sızlayan bu adama rastladı, durumu sordu. O da açıkladı.

Bunun üzerine Mikdâd adamı yanına alıp, doğruca emire gitti, onunla tartışmaya başladı. Sonunda emir hatasını kabul etmişti.

"Şimdi kısas hakkını ver bakalım." dedi.

Emir kısası kabul etmiş; ama asker bağışlamış ve vazgeçmişti. Mikdâd bu büyük tablo ve onlara bu izzeti bahşeden dinin yüceliği karşısında mest olmuş ve:

"Ben öleceğim; fakat İslâm aziz kalacak!" demişti.

Evet, bu onun idealiydi. Kendi ölecek; fakat İslâm aziz kalacaktı. O da diğer sahâbe gibi bunu gerçekleştirmek için devamlı bir çaba içinde

olmuştı. Sonunda bu çabası onu Allah Resûlü'nün şu sözüne layık kılmıştı:

"Kuşkusuz Allah bana seni sevmeyi emretti. Kendisinin de seni sevdiğini haber verdi."

SAÎD b. ÂMİR

Yırtık Elbiseler İçindeki Büyüklük

Hangimiz bu ismi tanıyor ve daha önce duymuş?

Büyük bir ihtimalle -hepimiz değilsek bile - çoğumuz bu şahsı şimdiye kadar duymamışızdır. Ve şimdi soralım Saîd b. Âmir kim diye? Evet, şimdi öğreneceğiz Saîd'i!..

Her ne kadar onun bu titrek isminde sahâbenin büyüklerinin isimlerine bir yakınlık olmasa da o sahâbenin büyüklerinden biridir.

Kuşkusuz, o takva ehlinin gizli kalmış büyüklerindenidir.

Bütün toplantı ve savaşlarda onun Allah Resulü'nü yakından izlediğini dile getirmek, belki fazla söz ve bir tekrardan ibaret olacaktır. Ve zaten bu tüm müslümanların düsturuydu. Mü'min olana, gerek savaşta gerek barışta Peygambere muhalefet yaraşmazdı.

Hayber'in fethinden az önce müslüman olmuştu. Saîd, İslâm'la kucaklaştığı ve Resûlullah'a biat yaptığı andan itibaren hayatını, varlığını ve geleceğini tümüyle İslâm'a adanmıştı.

İtaat, zühd, alçakgönüllülük ve yücelik... İşte tüm bu büyük faziletler dost ve kardeş olarak bu temiz ve pâk insanda bulunmaktaydı.

Onun büyüklüğünü iyi kavrayabilmek için herhangi bir şeyi kaçırmamak, uyanık davranmak gerekir. Kalabalık içinde Saîd'e gözümüz iliştiğinde, göz onda durmak için bir sebep görmez, başka tarafa geçer.

Gözümüz onu alelâde bir fert olarak görür; dağınık ve tozlu... Ne giyiminde, ne dış görü-

nümünde, onu diğer yoksul müslümanlardan ayıran bir özellik taşımaz Saâd.

Giyim kuşamından ve dış görünümünden, onun hakikî yapısına delil aradığımızda hiçbir şey bulamayız. Bu insanın büyüklüğünün süs ve şâsaadan daha öte bir şey olduğunu fark ederiz.

Çünkü bu eski elbiselerin ve sadeliğin gerisinde büyük bir değer yatmaktadır.

Sedefte gizlenmiş inci var ya... İşte öyle.

Mü'minlerin Emiri Ömer b. Hattab, Muaviye'yi Şam valiliğinden uzaklaştıınca, etrafını yoklayarak, onun yerine göreve getirebileceği birilerini araştırdı.

Ömer'in vali ve yardımcılarını seçmedeki üslubu, tümüyle dikkat, vakar ve mahzurları göz önüne getiren bir üsluptu. O inanıyordu ki, şayet herhangi bir valisi bir yerde hata işleyecek olsa, bunu Allah iki kişiden sorardı: İlk olarak Ömer'den, ikinci olarak da hata sahibinden.

Kişileri atamadaki ve vali seçimindeki ölçüsü, gayet hassas ve son derece basiretli idi.

Şam, dönemin büyük medeniyet merkezi idi. Oradaki hayat, çeşitli medeniyetlerin izlerini taşırdı. Ticaret için de önemli bir merkezdi. Geniş bir bolluk vardı. İşte bu ve buna benzer nedenlerden ötürü de fesad diyarıydı. Ömer'in düşüncesine göre de, buraya ancak fesatçı şeytanların, takvasının önünde duramayıp kaçtıkları bir veli uygun düşerdi. Zahid, abid, itaatkâr ve günahından tövbe edip dönmesini bilen biri.

Ömer aniden bağırdı:

"Tamam buldum onu. Bana Saîd b. Âmir gerek."

Daha sonra Saîd, Ömer'e gelir. Ömer, ona Humus valiliğini teklif eder. Fakat Saîd özür beyan ederek:

"Beni fitneye salmayın ey Mü'minlerin Emiri!" deyince Ömer bağırır:

"Allah'a yemin olsun ki, seni bırakmam!"

Emanetinizi ve hilafetinizi boynuma yıkıp, beni bir başıma terk edemezsiniz."

Saîd o anda ikna olmuştu. Ömer'in sözleri ikna için yeterli gelmişti.

Evet... Emanet ve hilafeti Ömer'in üstüne atıp, tek başına bırakmaları adalet değildi. Ve şayet Saîd b. Âmir gibileri de sorumluluktan kaçınacak olursa, Ömer tayin edeceği kimseleri nereden bulacaktı?

Saîd, Humus'a doğru yola çıktı. Yanında henüz yeni evlendiği hanımı vardı. Ömer kendisine biraz da mal vermişti.

Humus'a yerleştikleri zaman zevcesi, Ömer'in verdiklerinden bir miktar harcamak istedi, Saîd'e yeni elbise ve eşya almasını söyledi. Gerisini de biriktirmek niyetindeydi.

Saîd ona: "Bunlardan daha iyisini sana söyleyeyim mi?" dedi ve ekledi:

"Bak, biz ticareti geniş ve pazarı kazançlı bir memleketteyiz. Gel, bu elimizdekilerle bizim

hesabımıza ticaret yapacak, malımızı artıracak birine bunları verelim."

Hanımı: "Ya iflas edecek olursa" dedi.

Saîd: "Ben kefil olurum." dedi.

Hanımı: "İyi öyleyse." dedi.

Saîd çarşıya çıktı. Sade bir hayata gerekecek kadar eşya alıp, malının kalanını yoksul ve ihtiyaç sahiplerine dağıttı.

Günler geçiyor, hanımı da zaman zaman ticarî kazançlarının ne durumda olduğunu soruyordu.

Saîd de: "Başarılı bir ticaret, kazanç durmadan artıyor." diye cevaplıyordu.

Bir gün kadın aynı soruyu Saîd'in bir yakınının yanında sorduğunda meselenin iç yüzünü bilen adam önce gülümsedi, sonra da kahkahayı bastı. Bu gülüş, kadını şüphelendirdi ve açıklama yapması için ısrar etti. Adam da kadına:

"Çok zaman oldu, onun hepsini tasadduk edeli." dedi.

Bunun üzerine kadıncağız hıçkırarak ağlamaya başladı. Bu maldan doğru dürüst bir fayda görmeyişi onu üzmüştü. Üstelik istediklerini alamamış, elinde de bir şey kalmamıştı.

Saîd, hanımına şöyle bir baktı. Akan göz-yaşları ona daha bir güzellik katmıştı.

Fitneye sürükleyen bu manzara, nefsinde zaafa sebep olmadan önce o basiretini cennete yöneltmiş, orada daha önce cennete gitmiş dostlarını görmüştü. Şöyle dedi:

"Benim benden önce Rab'lerine kavuşmuş arkadaşlarım var. Ben kesinlikle onların yollarından sapmak istemem. Tüm dünya içindekilerle benim olsa da..."

Hanımının, güzelliğiyle kendisini kandırmasından korktuğu anda ona ve aynı zamanda kendi nefesine şöyle sesleniyordu:

"Biliyorsun ki, cennette ceylan gözlü hûrîler, iyi huylu güzeller var. Onlardan bir teki bile yeryüzüne inse, her tarafı aydınlığa boğar, nuru güneş ve ayınkini yok eder. Kuşkusuz seni onlara

feda etmek, onları sana feda etmekten daha uygun dūŖecektir."

Sözünü baŖladığı gibi bitirmiŖti; sakin, güleç ve rahat. Hanımı sakinleŖmiŖ ve anlamıŖtı ki, Saîd'in yolundan gitmekten ve Saîd'in sözünü ettiğı zūhd ve takvadan daha iyisi yoktu.

Humus o zamanlar "İkinci Kûfe" diye nitelendiriliyordu. Bunun sebebi de ahalisinin aşırılıkları ve valilere karşı muhalefetleri idi.

Irak bu aşırılıkta öncelik sahibi idi. Humus da bu konuda ona benzemesinden bu ismi alıyordu.

Humus'un belirttiğimiz bu aşırılıklarına rağmen Allah, onların kalplerini bu salih kuluna, Saîd'e yöneltmiŖti. Onlar onu seviyor ve itaat ediyorlardı.

Ömer bir defasında: "Ŗam ahalisi seni seviyor." demiŖti. Saîd de:

"Çünkü ben onlara yardımcı ve destek olu-

yorum." diye cevap vermişti. Her ne kadar Humusluların Saîd'e sevgileri varsa da yine de ortada bazı şikayet ve rahatsızlıkların olması kaçınılmazdı... En azından Humus'un Kûfe ile başabaş yarıştığını ispatlaması gerekirdi.

Bir gün Mü'minlerin Emiri Ömer (r.a.), Humus'u ziyaret eder ve kalabalık bir topluluk içinde onlara "Saîd hakkında ne dersiniz?" diye sorar.

Başlarlar ondan şikayetçi olmaya... Aslında bunlar, bir adamın büyüklüğünü ortaya çıkaran şikayetlerdi...

Ömer şikayetçi guruptan şikayetlerini tek tek söylemesini istedi. Gurup adına konuşacak kişi doğruldu ve: "Ondan dört hususta şikayetçiyiz." dedi ve ekledi:

"Gün iyice ilerlemeden yanımıza gelmiyor.

Geceleri işlerimizi görmüyor.

Ayda iki gün hiç yanımıza çıkmıyor, o günlerde kendisini hiç göremiyoruz.

Diğeri de, gerçi kendisinin bu konuda elinde

bir şey yok; ama bizi rahatsız ediyor. O da şu, kendisini zaman zaman baygınlık tutuyor."

Adam oturdu.

Ömer (r.a.) bir müddet başını öne eğip sustu. Sonra Allah'a yönelerek: "Ey Allah'ım biliyorsun ki, Saîd senin en iyi kullarındandır. Ya Rabbi! Bu konuda ferasetimi yanlış çıkarma." diye sessizce yalvardı.

Saîd'i, kendini savunması için çağırdı. Saîd de cevaplamaya başladı.

"Onlar, benim, gün epey ilerledikten sonra yanlarına çıktığımı söylüyorlar. Vallahi nedenini söylemek içimden gelmiyordu. Madem istiyorlar söyleyeyim: Ailemin hizmetçisi yok. Onun için hamurumu kendim yoğurup, mayalanmaya bırakıyorum. Sonra da ekmeğimi pişiriyorum. Daha sonra da abdest alıp yanlarına çıkıyorum."

Ömer'in yüzü güldü ve Allah'a hamd etti. "Ya ikincisi?" dedi.

Saîd konuşmasını sürdürdü:

"Geceleri kimseyle ilgilenmediğimi söylüyorlar. Vallahi bunun sebebini de söylemekten hoşlanmıyordum. Ben gündüzü onlara, geceyi Rabbi'ne ayırdım.

Ayda iki gün yanlarına çıkmayışıma gelince; benim çamaşırlarımı yıkayacak hizmetçim yok; fazla çamaşırım da yok. Ben çamaşırımı yıkıyor, sonra da kurusun diye bir müddet bekliyorum ve ancak ertesi gün yanlarına çıkabiliyorum.

Bir de zaman zaman beni baygınlığın tuttuğunu söylüyorlar. Ben ensârdan Hubeyb'in Mekke'de şehid düşürölüşüne şahit oldum. Vücudunu lime lime etmişti Kureyş. Onu bir deveye bindirmişlerdi. Sordular ona: "İster misin şimdi Muhammed senin yerinde olsun, sen de kurtul, rahata kavuş?" O şu cevabı vermişti: "Yemin olsun ki, Allah Resûlüne bir diken bile dokunacak olsa, ben ailem ve çocuklarım beraber dünya afiyeti ve nimeti içinde olmayı istemem... Her ne zaman bu manzara gözümün önüne gelirse, ki ben o sırada bir müşriktim, o gün Hubeyb'e yardım etmeyişiimi hatırlarım. İşte o zaman Allah'ın

azabından duyduğum korkudan dolayı beni bir titreme alıyor ve kendimden geçiyorum."

Saîd sözlerini bitirmişti. Vera gözyaşlarıyla ıslanmış dudaklarından dökülen sözlerdi bunlar...

Ömer kendine ve neşesine hakim olamamış: "Ferasetimi yanıltmayan Rabbime şükürler olsun!" diye bağırmıştı. Saîd'i kucakladı ve parlayan o yüce alnından öptü.

Böylesi bir saadete kim ulaşmıştı ki? Allah Resûlü gibi bir öğreticiyi Kur'ân gibi bir nuru ve İslâm gibi bir mektebi kim nerede bulmuştu ki?

Fakat böyle bir hareket fazla miktarda olsaydı, acaba yeryüzü bunu kaldırabilir miydi?

Şayet böyle olsaydı, yer yeryüzü olmaktan çıkar, Firdevs cennetine dönerdi. Vaad edilen Firdevs'e...

Firdevs'in zamanı gelmediğine göre, böyle şerefli ve yüce hayat yaşayanlar daima az ve nadir

olacaktır.

İşte Saîd b. Âmir de onlardan biridir.

İşi ve vazifesi kadar maaşı ve geliri de çoktu Saîd'in.

Fakat o, bundan kendine ve ailesine yeteri kadarını alır, gerisini yoksullara dağıtırdı.

"Elindekilerle aile ve akrabana biraz bolca harca." demişlerdi bir defasında kendisine. O ise onlara: "Neden aileme ve akrabama?! Hayır, yemin olsun ki, ben Allah'ın rızasını akrabalığa karşılık satamam." diye cevap vermişti.

Kendisine her ne zaman "Kendine, aile ef-radına günlük harcamalarını biraz artır; hayatın güzelliklerinden istifade et." Denilse, o devamlı şu büyük sözlerle karşılık verirdi:

"Ben Hz. Peygamberin şu sözünü işittikten sonra benden öncekilerin (sahâbenin) yolundan ayrılamam. Hz. Peygamber (s.a.v.) buyuruyor ki:

"Allah insanları hesap için toplar. O sırada mü'minlerin yoksulları güvercinler gibi seke

seke gelirler. Onlara:"Durun! Hesap var." denilir. Onlar da: "Hesaba çekileceğimiz hiçbir şeyimiz yok ki!" derler. O zaman Allah: "Kullarım doğru söylüyor." der ve onlar herkesten önce cennete girerler."

Saîd Hicretin 20. yılında Rabbine kavuştu... Her şeyiyle tertemiz ve pâk olduğu bir dönemde.

Artık o dostlarına kavuşmuştu; gözü nurlu, gönlü rahat, yükü hafif olarak. Ne yanında, ne ardında, ne sırtında ağırlık verecek bir dünya yükü ve eşyası vardı.

Yanında sadece verâ, zühd, takva, büyük bir kişilik, büyük bir yaşantı ve mizanda ağırlığı olan; fakat sırta ağırlığı olmayan faziletler getirmişti.

Selâm olsun Saîd b. Âmir'e!..

Selâm olsun ona hayatında ve âhiretinde!..

Selâm, yine selâm yaşayışına ve anısına!..

Selâm olsun tüm iyilere, Allah Resûlü'nün

(s.a.v.) ashabına!..

SONSÖZ

Evet...

Şimdi, Muhammed (s.a.v.)'in ashabından bu yüce topluluğu uğurlarken...

Acaba, konunun hakkını ödeyebildik mi?

Hayır...

Onların büyüklüğünü yakından seyrettik. Hepsiyle arkadaşlık yapmaya kader yardım etmediği için sadece onlardan mübarek bir grupta aydınlık anlarda arkadaşlık ettik...

Bu kitabın bizlere sunduğu adamlar, Resûlullah (s.a.v.)'i gören, o asırda yaşayan, ona inanan ve onunla cihad eden kardeşlerinden binlercesinin

yerine birer temsilci idiler...

Bu sahâbîlerin sûretinde, bütün ashabı görüyoruz. Onların imanını, sebatını, kahramanlıklarını, fedakârlıklarını ve bağlılıklarını görüyoruz...

Verdikleri mücadeleyi görüyoruz... Kaydettikleri zaferleri görüyoruz...

İnsanlığın tümünü kirli vicdandan ve istikbâlinin kaybolmasından kurtarmak için üstlendikleri rolü görüyoruz...

O hâlde bu adamlar, karşılaştığımız ve gerçeğine indiğimiz çok güzel ve nefes kesen birer örnektir. Dinî yönden özel ve insanlık yönünden genel olarak, mücadele dolu bir zaman diliminde kahramanlar ve askerler görüyoruz...

O zaman dilimi ki, eski âlemin, Allah'ın (c.c.) birliğini ve insanların birleşmesini haykıran yeni gerçeğin balyoz darbeleri altında ezildiği bir zaman dilimiydi.

Put yok, heykel yok...

İmparatorlar yok, Kayserler yok...

Yalnızca tek ilâh olan Allah...

Ve bir tarağın dişleri gibi eşit insanlar var...

O adamların kalplerini dolduran bu müthiş imanı meydana getiren ve daha önce kaleme aldığım sebepleri tekrar etmek istemiyorum.

"Tâbi Olduğumuz Nur" başlıklı kitabımda Allah'ın tevfiği ve nimeti, bana o sebep ve etkenlerin özünü açıklamayı nasip etti.

Muhammed (s.a.v.) doğruluğu, sebatı, temizliği ve yüceliği ile etrafındakilere ancak bu tür bir imanla aksedebilirdi...

Onu çok iyi bilen adamların imanı... Onu tüm olgunluğu ve yüceliği ile, tüm insanlığı ve Rabbanîliği ile, bütün haşmetiyle ve tevazusuyla, haşmet ve sadeliği ile, bütün kuvveti ve rahmeti ile gördüler...

Onun gönderilişinin asaletini, yolunun

doğruluğunu gördüler. Ona iman ettikten sonra şüphenin onlar üzerinde hiçbir etkisi yoktu artık. Öyle ki onlar onun peygamberliğini ve elçiliğini pekiştirecek ve meşru hakları olan mucize isteme hakkını dahi kullanmadılar ve ondan istemediler.

Her ümmet kendisine iman etmesi için peygamberinden bir mucize istedi. Muhammed (s.a.v.)'in ashabı hariç... Resûlullah'ın etrafındaki adamlar hariç... Ona kesinlikle, "Bize doğruluğunu ispat edecek bir mucize göster." demediler. Çünkü Muhammed (s.a.v.)'in kendisi bir mucize idi...

O'nun kişiliğinden, zatından ve ilkelerinden başka bir mucize aramak, böylesine akıllı kimselerin düşeceği bir yanılgı ve anlayışsızlık değildi. Özellikle kalplerini Allah'ın hidâyeti, basiretlerini de Resûl'ün'nuru doldurduktan sonra bu müslüman zümrenin imanı; dini, zamanı ve ırkı ne olursa olsun insanlığı daima genç tutacak ve azmini artıracak bir güveni yeşertecektir.

İşin başı ve sonu onlar... İnsanlardan bir grup...

Onları yaptıkları şeyleri, dış görünüm itibari ile yaptıracak bir durumda yaşamıyorlardı. Onları da kuşatan şartları vardı...

Toplum olarak; onlar, henüz bir toplumu oluşturacak niteliklerin tümüne sahip olmamışlardı.

Birbirleriyle kavgalı, mücadeleli ve kendilerini gizli bir bencilliğin yönlendirdiği birer kabile idiler.

Siyasi güç olarak onlar, İslâmdan önce pek öyle kayda değer bir şey de değillerdi.

Ekonomik güç olarak, çok fakirdiler... Sayı bakımından ise çok azdılar.

O hâlde, yepyeni, muazzam bir dünyayı inşa etmede her şey olan bu azınlık nasıl meydana gelmişti? Ne olmuştu..?

O, silâh gücü ve ordu çokluğu mu idi...?

Onlardan önce İskender ve onlardan sonra Cengiz Han daha çok silâh ve orduya sahipti.

İskender ve Cengiz Han bugün neredeler?

Onlardan, onların büyük ordularından ve zaferlerinden geriye ne kadı?

İnsanların ve hayatın vicdanında onlardan geriye kalan ne? Hiçbir şey...

O hâlde Resûlullah (s.a.v.)'in arkadaşlarında gördüğümüz şeyi meydana getiren bütün yönleriyle maddî bir kuvvet değildi.

O, imandı... Hakka ve hayra olan iman...

İşte bu dosdoğru bir derstir ki, onu Resûlullah (s.a.v.) ve onunla birlikte iman edenler, insanların tümüne verdiler ve vermeye devam ediyorlar...

Karanlık, aydınlığa dönüşüyor...

Başboşluk, düzene dönüşüyor...

Güçsüzlük kuvvete dönüşüyor...

Kaybolmuşluk, bir güç oluyor...

Zillet, yücelik oluyor.

Cehalet, bilgi fişkırmaya başlıyor,

Yokluk, varlık oluyor...

İnsanların hepsi birden hayatlarını hak ve hayır davası için adadıkları vakit dikenler çiçek veriyor...

Resûlullah (s.a.v.) ve onun arkadaşları işte bunu yaptılar. Bu, onlardan önce de peygamberlerin ve onların inanan arkadaşlarının yaptıkları şeydi...

Bu, onların bıraktıkları ders idi...

Hak ve hayır, Resûlullah (s.a.v.) ve arkadaşlarının üstlendikleri rolün özünü teşkil ettiği için...

O, öyle olduğu için, onlar, Hz. Muhammed ve arkadaşları insanlığa en hayırlı mirası bırakıyorlardı.

İnsanlığın vicdanlarının sağlıklı, nur ve olgunlukla dolduklarını görüyoruz...

Bugün, dünyanın yayın istasyonlarının çoğu, Resûlullah (s.a.v.) ve arkadaşlarına nur ve iman olan Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerini açıktan okuyor..

Dünyanın birçok yayın istasyonu... Dini İslâm olmayan devletler bile..

Hiçbir dine inanmayan devletler bile...

Arapça yayınların çoğu programlarına Kur'ân âyetleri ile başlamaktadır.

Dünyanın her yerinde...

Müslüman toplumlar arasında... Hristiyan toplumlar...

Yahudiler, Hintliler ve Budistler... Onlar ve onlar arasında...

Bin dört yüz senedir, Resûlullah (s.a.v.)'in müezzinin çağırdığı aynı kelimeleri ilan etmek üzere minarelerde sesler yükseliyor.

Allahu ekber... Allahu ekber...

Eşhedü en la ilâhe illallah
Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah
Hayye ale's-salâh
Hayye ale'l-felâh

Bu dinin Kur'ân'ı dünyanın her yerinde okunmakta...

Camileri, dünyanın her yerinde dimdik duruyor...

Dünyanın her yerinde prensipleri ilan edilmektedir...

Adamlarına dünyayı, insanları, ilkeleri ve gidişatı değiştirebilecek harika gücü veren bu hangi kuvvettir...

Hak ve hayra imanın kuvvetidir bu...

Öncelikle hakkın ve hayrın Rabbine olan imandır. Peygambere ve hatta hayatlarını hakka ve hayra adayan bütün peygamberlere iman.

Bu sonsözde söylenecek bir tek söz kaldı...

Resûlullah (s.a.v.)'ın arkadaşlarından bu adamları ve gördüğümüz olayları izledikten sonra hatırimıza gelen bir soru var...

Bu soru şu: Anlaşmazlık ve düşmanlık nasıl oldu da o olgun kardeşlerin arasındaki sağlam ilişkileri bozdu? Hz. Ali taraftarları ile Hz. Muaviye taraftarları arasında çıkan anlaşmazlık sebebiyle alevlenen iç savaş, nasıl oldu da kardeşliklerine baskın çıktı..?!

Bu sorunun cevabı bizleri o ashabın imanlarına ve daha başka tarihî etkenlere götürüyor...

Evet... Onların apaçık, samimi ve kesin imanları, aynı yolun yolcuları yaptı onları...

Hakikatin bilip, takip ettikleri bir tek yüzü vardı onların yanında... Heva ve çıkarlarına saklanabilen yüzleri yoktu...

Resûlullah (s.a.v.) aralarında yaşarken, insanların, anlaşmazlığa düştükleri konularda hidâyete ermeleri kolay oluyordu...

Şüpheli durumlarda vahiy veya Resûl veyahut

her ikisi birden onları aydınlatıyordu...

Resûlullah (s.a.v.) irtihal ettikten sonra daha önce Allah'ın veya Resûlullah'ın açıklığa kavuşturduğu konularda ihtilafa asla düşmediler.

Osman (r.a.) öldürüldüğünde -ki onun öldürülmesi o gün İslâm âlemini şiddetle sarsan bir fitne idi- bu korkunç olaydan sonra görüş ve değerlendirmelerde anlaşmazlıklar ortaya çıktı.

Sahâbeye, tavrını belirlemek ve çeşitli görüşlerden hangisi tarafında yer alacağını belirlemek şart oldu...

Seçimlerindeki üslupları, aynen imanda olduğu gibi idi...

Açıklık ve kesinlik... Tereddüt etmeden ve nifaka yer vermeden...

İmam Ali (r.a.)'ın görüşüne kanaat getirenler onun tarafını seçtiler. Muaviye'nin görüşüne kanaat getirenler de onun tarafını seçtiler. Her iki tarafın hatalı olduğuna kanaat getirenler ise, üçüncü bir yön seçerek, her iki tarafa da anlaşmazlığı ortadan kaldırmaları için yüklendiler.

Kontrol elden çıkınca tarafsızlığı ve anlaşmazlıktan uzak kalmayı seçtiler.

Bu, Resûlullah (s.a.v.)'in asrında, İslâm'a ilk giren ve onunla zulmet ve şirk kuvvetlerine karşı savaşılan arkadaşlarını ilgilendiriyordu...

O ashap, Ali ile Muaviye arasındaki anlaşmazlık günlerinde İslâm Devletinde "güç merkezi"ni temsil etmiyordu.

Çünkü o günlerde devlet çok genişlemiş ve olaylara karışan ve ona yön veren yeni kuvvetler ortaya çıkmıştı.

Halife Osman'ın hayatını hedef alan entrika ve onun infaz eden yapılanma, bunun en büyük delilidir. Medine'nin dışından hatta Arap yarımadasının dışından, uzak İslâm diyarlarından gelmişti...

Bu yeni kuvvetler, büyük sahâbîlerin engel olamayacağı roller oynadı. Ali ile Muaviye arasındaki anlaşmazlığı bir savaşa dönüştüren korkunç ve etkin bir rol...

O kadar ki, Muaviye'nin tarafında Şam ehli,

Ali'nin tarafında da Irak ehli anlaşmazlığın büyümesindeki son aşamada savaşın gerçek oyuncularını oldular...

Son tahlilde artık savaş, iki müslüman taraf arasında olmaktan çok, iki bölgesel kamp arasında çıkmıştı. Şam ehli bir tarafta ve Irak ehli diğer taraftaydı...

Ortada üçüncü bir kuvvet daha vardı ki onu bilmezlikten gelmek mümkün değildir. İslâm onun elinden otoriteyi alıp, onu yerle bir ettikten sonra uyumayan şer kuvvet...

O kuvvet İran ve Roma kalıntılarından temsil edilen kuvvetti. Ki, o kuvvet İslâm'ı kabul etmiş gibi görünen kimseler vasıtasıyla aleyhteki çalışmalarını sürdürdü. O kimseler ki, bazıları müslüman saflarında o kadar bozgunculuk ve yıkım yaptılar ki, o iki imparatorluk bunu yapamamıştı...

Bu sözler, o günlerde İslâm'ın ve sahâbenin yaşadıkları o zor duruma hızlı bir bakıştır. Bir gerçeği de unutmamalıyız ki, o da, her iki grubun,

liderleri işlerin bu denli büyüyüp, bu korkunç aşamaya geleceğini hesaplamamıştı.

Ali ve beraberindekiler, Şam'a yürürken sadece korkutma amacı gütmüşlerdi. Muaviye bu durum karşısında devletin otoritesine karşı gelmez ve ona saygı gösterip, itaat ederdi.

Muaviye ve beraberindekiler de, Hz. Ali'nin güçlerini ve hazırlıklarını deniyor olabilirdi. Onların gücünü ve hazırlıklarını görünce, anlaşmazlığı gidermek için savaştan başka bir çözüme başvurabilirdi.

Fakat olaylar beklenenden farklı gelişmişti...

Gelişmenin çok karmaşık ve geniş olması, her iki kampta gizli ve anlaşmazlığın savaşa dönüşmesi için çalışan bir kuvvetin varlığını gösteriyor...

Şimdi konumuzu "Cemel Savaşı"ndaki şu olay ile bitirelim.

Zübeyr (r.a.), savaşa katılmanın yanlış olduğu fikrine vardı ve savaştan çekildi.

Ancak savaşan bir grup, onu takip etti ve namaz kılarken onu öldürdüler...

Katil Zübeyr'in kılıcını alarak Ali'ye doğru koştu. Zübeyr'in ölümünü ona müjdeleyecek ve kendisine karşı Muaviye ile birlikte savaştığı kılıcını ona takdim edecekti...

İmamın kapısında durmuş, girmek için izin bekliyordu...

Hız. Ali olandan haberdar olmuştu. Katilin kovulmasını emredip bağıırıyor ve şöyle diyordu:

"Safıyye'nin oğlunun katilini ateşle müjdele..."

Safıyye'nin oğlu ile Zübeyr'i kastediyordu.

Ondan Zübeyr'in kılıcını almalarını ve kendisine getirmelerini emretti.

Zübeyr'in kılıcı Hız. Ali'ye getirildi. Onu öpmeye ve ağlamaya başladı, şöyle diyordu:

"Bu kılıcın sahibi, Resûlullah'ın sıkıntılarını ortadan kaldırmıştı."

Bu yüce görüntü, anlaşmazlığa ve acıklı

gelişmelere bir sekinet bahşediyor. Bizi de onu düşünmeye sevk ediyor.

Şimdi, kendileriyle, bu kitabın sayfalarında gıpta ve saadet dolu vakitler yaşadığımız o adamları yolcu ederken, Allah'a nimetlerinden dolayı şükürle secde ediyoruz. Nimetinden, rahmet ve afiyetinden daha fazla dileyerek...

Saygıyla ve huşû ile o büyük öğretmene ve peygamberlerin sonuncusuna diyoruz ki:

"Ey Peygamber! Allah'ın selâmı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun..."

Verdiğin ve hidâyete ulaşma yolunda rehber olduğun için Allah sana mükâfatın en güzelini versin."

Yepyeni bir iştîyakla onun mübarek ashabına da diyoruz ki:

"Ey insanlar elveda...!"

Fakat onlar ne zaman kayboldular ki, onlara elveda denilsin?

Onları uğurlamamız, selâm olsun...

Selâm ki, onu başlarken huşû ile sunduk.

Bitirirken de huşû ile takdim ediyoruz...

KAYNAKLAR

1. **el-İsâbe fî temyizi's-sahâbe**, İbn Hacer el-Askalânî
2. **el-İstiâb fî esmâi'l-ashâb**, İbn Abdilber
3. **Üsdü'l-gâbe fî marifeti's-sahâbe**, İbnü'l-Esîr
4. **es-Sîretü'n-nebeviyye**, İbn Hişâm
5. **et-Tabakaâtü'l-kübrâ**, İbn Sa'd
6. **el-Bidâye ve'n-nihâye**, İbn Kesîr
7. **Hilyetü'l-evliyâ**, Ebû Nuaym el-İsbahânî

